

MAGYAR NEMZETI BANK

**FELMÉRÉS A HITELEZÉSI
VEZETŐK KÖRÉBEN
A BANKOK HITELEZÉSI
GYAKORLATÁNAK
VIZSGÁLATÁRA**

2010. FEBRUÁR

**A 2009 negyedik negyedévére vonatkozó
felmérés összesített eredménye**

**A 2009 negyedik negyedévére vonatkozó
felmérés összesített eredményének ismertetése**

2010. február

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára
A 2009 negyedik negyedévére vonatkozó felmérés összesített eredményének ismertetése
(2010. február)

Az elemzést készítette: Fábíán Gergely, Homolya Dániel
(Pénzügyi stabilitás)

Kiadja a Magyar Nemzeti Bank
Felelős kiadó: Iglódi-Csató Judit
1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.nmb.hu

HU ISSN 2060-9604 (on-line)

Tartalom

Összefoglaló	5
Az eredmények bemutatása	7
1. A háztartási hitelezési szegmens	7
2. A vállalati hitelezési szegmens	9
3. Az önkormányzati finanszírozási szegmens	10
4. Aktuális kérdések – Átstrukturálások a háztartási hitelezésben	11
1. számú melléklet: A hitelállományok alakulását és a kérdőívre adott válaszokat bemutató ábrák	14
Háztartási szegmens	14
Vállalati szegmens	21
Önkormányzati szegmens	32
Aktuális kérdések – Átstrukturálások a háztartási hitelezésben	34
2. számú melléklet: Módszertani összefoglaló	38

Összefoglaló

A Magyar Nemzeti Bank 2003 tavaszán indította el a banki hitelezési folyamatok jobb megértését szolgáló Hitelezési felmérését. A legújabb, 2009 negyedik negyedévére vonatkozó, idén januárban végzett felmérés a háztartási és a vállalati szektor hitelezését, illetve az önkormányzatok bankok általi finanszírozását vizsgálta. A hitelkínálati folyamatok kvalitatív jellegű tényezőinek lehető legszorosabb nyomon követése érdekében, a jegybank a felmérést negyedévente végzi el, valamint minden év januárjában a kérdőívek feldolgozása mellett a jegybank szakértői személyesen is egyeztetnek a hitelezési vezetőkkel. Ez alkalommal a felmérés lakossági szegmensre vonatkozó részét két további kérdőívvel bővítettük, amelyekkel átfogó képet kívántunk kapni a lakáscélú, illetve a fogyasztási hitelállomány átstrukturálási folyamatának már lezajlott és várható tendenciáiról.

Az előző két negyedévhez hasonlóan, a válaszadó bankok 2009 negyedik negyedévében is a háztartási hitelezési szegmensben kihelyezni kívánt hitelmennyiség mérsékelt csökkenését jelezték. A jövőre nézve a bankok jelentős része bizakodó, és az előző negyedévhez képest a hitelezési hajlandóságuk növelését tervezik a jelzálogalapú termékeknél. A felmérésből azonban egyértelműen kiderül, hogy a hajlandóság növelését az elmúlt negyedévekben történt nem árjellegű szigorítások megtartása mellett kívánják megvalósítani. A fogyasztási hiteleknel összességében további szigorítás volt tapasztalható az előző negyedévben, de erről a megkérdezettek a korábbiaknál kisebb arányban számoltak be. A lakáscélú hitelek esetén az árjellegű tényezőkben – elsősorban a forrásköltség feletti kamatfelárban, de emellett a válság kitörése óta először, a felszámolt díjakban is – enyhítettek 2009 negyedik negyedévében és további enyhítést terveznek 2010 első félévében. A bankok elmondása szerint a feltételek enyhítésében nem a makrogazdasági környezet javulása játszott szerepet, és ez a tényező néhány bank várakozásait – a személyes interjúkat idézve reményeit – leszámítva a következő félévben sem fog szerepet játszani. A felmérés alapján megállapítható, hogy a bankok döntő többsége piaci részesedésének növelése és a kellően fizetőképes ügyfelekért folytatott verseny miatt enyhítette árjellegű tényezőit.

A bankok nem érzékelték a háztartási hitelek iránti kereslet további csökkenését, és szinte egyöntetűen a forintalapú termékek iránti igények növekedésére számítanak. A kereslet várt növekedéséhez a bankok várakozásai alapján a kínálatban megjelenő új termékek, az aktívabb piaci jelenlét, valamint az általános kamatszintváltozás járulhat hozzá. A válaszok alapján egyértelműnek tűnik, hogy a válságot megelőző kockázatalapú verseny helyét átveheti a jó fizetőképességű ügyfelekért folytatott áralapú verseny.

Ellentétben a korábbi 2009-ben megjelent felmérésekkel – ahol szinte mindenki portfólióromlásról számolt be –, már csak néhány bank jelezte, hogy romlott a háztartási portfólió minősége. Előretekintve, a bankok válasza alapján a portfólióromlást jelzők aránya tovább csökken. A portfólióromlás mérséklődéséhez a gazdasági környezet alakulása mellett az átstrukturálások is hozzájárulnak. Ezért a standard kérdéseket kiegészítendő, ebben a felmérési körben külön kérdőív segítségével vizsgáltuk a bankok háztartási hitelezéshez kapcsolódó hitelátstrukturálási tevékenységét. A válaszok alapján megállapítható, hogy a bankok állományuk közel 2-5 százalékát strukturálták át annak érdekében, hogy az ügyfelek fizetési képessége, így a portfólióminőség stabilizálódjon. A bankok az átstrukturálásokat elsősorban a futamidő hosszabbításával és a törlesztőterhek átmeneti, jelentős enyhítésével kívánják elérni, elsősorban belső programjaik segítségével. A megkérdezett intézmények nem tervezik átstrukturálási hajlandóságuk növelését a következő féléves időszakban, és a gépjárműfinanszírozást kivéve az átstrukturálások iránti igények számában is csökkenést várnak.

Felmérésünk tapasztalatai a hitelezési feltételek tendenciáiban egybevágnak a külföldön végzett hitelezési felmérések eredményeivel¹. Az eurozóna bankszektorában és az Egyesült Államokban mind a fogyasztási, mind a lakáscélú hitelszegmensben trendszerűen csökken a szigorítók aránya. Azonban az eurozónában és az USA-ban nettó arányban még a szigorítók vannak többségben, ellentétben a lakáscélú hiteleknel a magyar, illetve lengyel bankszektorban is jelentkező némi enyhítéssel.

¹ Részletesebben lásd: EKB (<http://www.ecb.int/stats/money/surveys/lend/html/index.en.html>);

FED (<http://www.federalreserve.gov/boarddocs/snloansurvey/201002/default.htm>);

Lengyel Nemzeti Bank (<http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/systemfinansowy/kredytowy2010.html>).

A vállalati hitelpiacon a hitelezési hajlandóság – hasonlóan az előző két negyedévhez képest – 2009 utolsó negyedévében sem változott érdemben, ugyanakkor az üzleti célú ingatlanhitelezésben tovább csökkent a kihelyezni kívánt hitelmennyiség. Piaci részesedéssel súlyozva, a bankok közel harmada szigorított a vállalati hitelezési feltételein nettó értelemben, ami jóval kevesebb, mint az előző jelentésben szigorítást jelzők aránya. A szigorítás elsősorban az egyes iparág-specifikus problémákra és az érzékelt kockázatokra vezethető vissza. A likviditási helyzet – nettó arányban a válság kitörése óta először – már az enyhítéshez járult hozzá, és a bankok 2010 első félévében is hasonló tendenciára számítanak. Továbbá a bankok mind 2009 negyedik negyedévére, mind 2010 első felére a második legfontosabb enyhítéshez hozzájáruló tényezőként említették a piaci részesedési célokat, ami jelzi a hitelpiac visszafogott ébredését. Mindenesetre a bankok a hitelkínálat növelését továbbra is egy erősen szelektált körben kívánják elérni. Ebből az a következtetés vonható le, hogy bár a bankok hitelezési képessége elégségesen magas, de kockázatvállalási hajlandóságuk továbbra is alacsony.

A bankok válaszai alapján összességében megtorpant a 2009 folyamán negyedévről negyedévre tapasztalt növekvő kereslet a rövid lejáratú, forgóeszköz-finanszírozás célú hitelek iránt 2009 negyedik negyedévében, míg a hosszú lejáratú, beruházási hitelek iránti kereslet tovább csökkent. A válaszadók döntő többsége a vállalati hitelportfólió minőségének romlását tapasztalta 2009 negyedik negyedévében, és – a bankok szerint – ez a portfólióromlási trend folytatódni fog a következő félévben is.

Fontos kiemelni, hogy a vállalati szegmensre vonatkozó hazai folyamatok ismét az EKB felmérésében jelzettekhez hasonlóvá váltak. A hazai bankszektorban ugyanis, hasonlóan az eurozónához, újra csökkent a szigorítást jelzők aránya, a tavalyi év eleje óta tartó csökkenési trendnek megfelelően. Fordulópont, azaz az enyhítők többségbe kerülése sem az eurozónában, sem hazánkban nem várható a következő negyedévben.

Az önkormányzati szektorban az előző felméréshez hasonlóan, a negyedik negyedévben is széles körben növekvő maradt a hitelkereslet, és minden bank további növekedésre számít a következő félévben. A bankok válaszai alapján az előző felmérésben 2009 végére, 2010 elejére prognosztizált csökkenés a relatív hitelezési hajlandóságban nem következett be; sőt részesedéssel súlyozva, nettó értelemben a bankok 26 százalékanak nőtt a hajlandósága az előző negyedévben, továbbá 2010 első félévére szinte teljes körűen nagyobb hajlandóságot mutatnak a hitelezésre, mint tették azt a tavalyi év utolsó negyedévében. A bankok döntő többsége nem szigorította tovább a hitelezési feltételeit és nem is tervezi azt, ugyanakkor a bankok a kialakult szint enyhítését sem prognosztizálták az árjellegű tényezőket leszámítva. A hitelportfólió szignifikáns romlása nem következett be ebben a negyedévben, és a bankok a következő félévben sem számítanak érdemi változásra ebben a tekintetben.

Az eredmények bemutatása²

A felmérés eredményeit a kapott válaszok alapján szöveges elemzésben, illetve a válaszokat bemutató grafikonok segítségével ismertetjük. Az egyes részpiacokra vonatkozó ábrákat az 1. számú melléklet tartalmazza. **A 2. számú melléklet módszertani összefoglalót ad a felmérésben használt fogalmakról és az aggregálási alapelvekről**, a hitelezési állományokra vonatkozó adatok a 3. számú mellékletben jelennek meg, míg a kérdésekre adott válaszok részletesen a 4., 5. és a 6. számú mellékletekben találhatóak meg (a 3., 4., 5. és 6. mellékletek külön Excel-alapú fájl mellékletben találhatóak meg az MNB honlapján). **A visszatekintő kérdések 2009 negyedik negyedévére, az előre tekintő kérdések a következő féléves időszakra, azaz 2010 első félévére vonatkoznak. A kérdések a negyedévvél korábbi állapothoz képest tapasztalt változásokra koncentrálnak: a visszatekintő kérdések esetében 2009 harmadik, az előre tekintő kérdések esetében pedig 2009 negyedik negyedéve a viszonyítási alap. A válaszok összesítése során az egyes szegmensekben fennálló piaci állomány alapján súlyozzuk a kapott válaszokat (piaci részesedés alapú súlyozás)**³.

1. A HÁZTARTÁSI HITELEZÉSI SZEGMENS

A felmérésre kapott válaszok alapján 2009 negyedik negyedévére a bankok nettó 12 százaléka jelzett enyhítést a lakáscélú hitelezési szegmensben, míg a bankok várakozásai alapján 2010 első félévében a nettó enyhítők aránya eléri a 22 százalékot. A bankok többsége, megközelítőleg kétharmada enyhített és tervez további enyhítést a kamatszpredeken, főként a forint-alapú termékeknél, emellett azonban többen szigorítottak a kockázati prémiumokon (nettó 28,6 százalék). Emellett a válság kitörése óta először jelent meg – bár csekély arányban – a felszámított díjak enyhítése (nettó 3 százalék 2009 negyedik negyedévben és nettó 11 százalék 2010 első félévre). A nem árjellegű tényezőkhöz a bankok döntő többsége már nem szigorított tovább és előre tekintve sem terveznek további szigorításokat, de nem is terveznek enyhíteni azokon (részben a körültekintő hitelezésről szóló szabályozásnak megfelelően), tehát a válság óta kumulálódott szigorításokat szinten kívánják tartani.

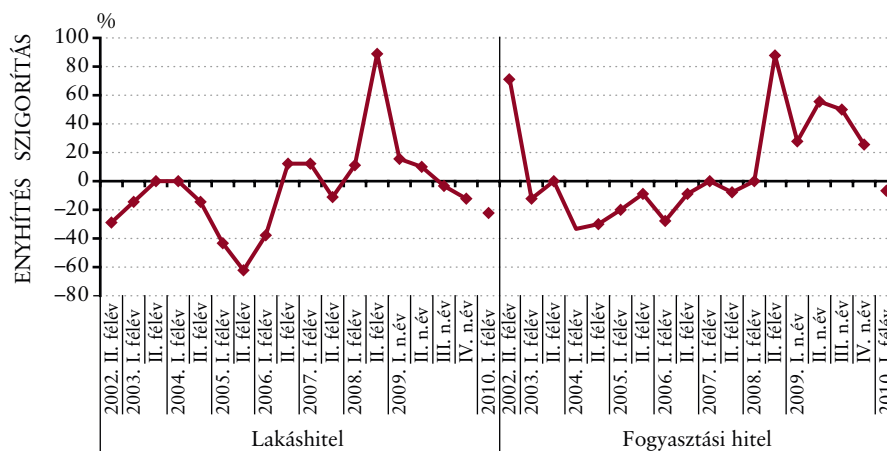
A bankok hitelkínálatának alakulásában már nem játszik szerepet a hitelezési képesség (tőkehelyzet és likviditás), a hangsúly a kockázatvállalási hajlandóságra került át. A kedvezőtlen makrogazdasági környezet miatt csökken a kockázati tolerancia és nő az új ügyfelek romló hitelképességétől való félelem, amely tényezők a bankok nettó egyharmadánál a szigorítás irányába hatottak. Az új, jó fizetőképességű ügyfelekért folytatott élesedő banki verseny mindezt ellensúlyozza, sőt összességében lefelé kényszeríti a kamatokat (10. ábra).

2009 negyedik negyedévben, hasonlóan a megelőző félévhez, kevesebb bank jelezte, hogy csökkentette a kihelyezni kívánt hitelmenyiséget. A következő félévben a bankok nettó 53 százaléka – a hitelezési feltételek enyhítésével párhuzamosan – növekvő hitelezési hajlandóságra számít. 2009 negyedik negyedévére visszatekintve összességében nőtt a lakáshitelek iránti kereslet (piaci részesedéssel súlyozva a bankok nettó 10 százaléka érzékelt növekedést), ami továbbra is a visszaeső forinthitel iránti és a növekvő devizahitel iránti keresletből tevődött össze. A következő féléves időszakra előre tekintve, a bankok többsége növekvő keresletre számít mind a devizahitel, mind a forinthitel szegmensben. A kereslet várt növekedéséhez a bankok várakozásai alapján a kínálatban megjelenő új termékek és aktívabb részvétel a piacon, valamint az általános kamatszintváltozás járulhat hozzá.

² A háztartási szegmensben 14 (lakáscélú hitelek: 10 intézmény, fogyasztási hitelek: 14 bank, továbbá 6 pénzügyi vállalkozás), a vállalati szegmensben 7 banktól kaptunk választ, míg az önkormányzati hitelezés tendenciáiról 7 intézményt kérdeztünk meg. Az intézmények elektronikusan adták át válaszaikat a jegybanknak. Immáron negyedévente elektronikusan töltik ki a bankok a kérdőívet, és évente egyszer, az év első negyedévében folytatott felmérés kapcsán személyes interjúra is sor kerül.

³ Az egyes ábrákon a gépjármű-finanszírozást nem vesszük bele a fogyasztási hitelek összesen kategóriájába, ezt a finanszírozási szegmenst elkülönítetten kezeljük.

1. ábra

Hitelezési feltételek/hitelképességi standardok a lakáscélú és a fogyasztási hitelek piacán*(a szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége)*

Forrás: MNB.

A fogyasztási hitelek szegmensében a bankok nettó 26 százaléka (piaci részesedéssel súlyozva) jelzett szigorítást 2009 negyedik negyedévére visszatekintve. A szigorítók arányában az előző negyedévhez képest érdemi csökkenés következett be, így a szigorítók aránya az elmúlt két évet tekintve a legalacsonyabbnak számít. A kockázatosabb hiteleken lévő prémium szigorítását a bankok közel nettó fele jelezte az előző negyedévben, azonban előre tekintve itt nem terveznek további szigorítást. Hasonlóan a lakáscélú hitelekhez, a bankok döntő többsége a nem árjellegű tényezőknél már nem szigorított tovább és azt nem is tervezi, azonban enyhíteni sem terveznek azokon, így a válság óta kumulálódott szigorítások szintjén maradnak. Egyetlen kivétel, hogy a szabad felhasználású jelzáloghiteleknél a fedezeti követelmények szigorítását tervezik, figyelembe véve azt, hogy a bankok a jövőben is fenn kívánják tartani a szabad felhasználású jelzáloghitelek és lakáscélú hitelek között a fedezeti követelmények különbségét a körültekintő hitelezési szabályok alkalmazása mellett is. A következő félévben, a bankok nettó 10 százaléka (piaci részesedés alapján) enyhítésre készül, elsősorban a szabad felhasználású jelzáloghitel szegmensben. A hitelezési feltételek enyhítése a bankok várakozásai alapján, hasonlóan a lakáscélú hitelekhez, az árjellegű tényezőkben jelentkezik majd a következő félévben, mégpedig a felszámolt díjak és a kamatfelár csökkenésében. A bankok, hasonlóan a lakáscélú hitelekhez, szigorítási lépéseiket az ügyfelek hitelképességének romlásával és a kockázati tolerancia csökkenésével magyarázták (13. ábra). Főleg a szabad felhasználású jelzáloghiteleknél figyelhető meg az a tendencia, hogy a feltételek enyhítésében a piaci részesedési célok előtérbe kerülnek. A gépjármű-finanszírozás hitelezési feltételeiben nem történt változás az elmúlt negyedévben, azonban a következő félév során bevezetésre kerülő, a körültekintő hitelezésről szóló szabályozás miatt a megkérdőjelezett piaci szereplők döntő többsége szigorítást jelez előre.

2009 negyedik negyedévében a válaszadók nettó 21 százaléka jelezte a kihelyezni kívánt hitelmennyiség csökkenését, ami egybevág az eddig megfigyelt tendenciákkal. A következő félévre a bankok nettó 65 százaléka (piaci részesedéssel súlyozva) a fogyasztási hitelezés esetén a hitelezési hajlandóság növekedését jelezte előre, amely szinte kizárólag a szabad felhasználású jelzáloghiteleknek köszönhető. A kockázati tolerancia és az ügyfelek hitelképességének megváltozása továbbra is a csökkenés irányába fog hatni, ezt azonban a piaci részesedési célok ellensúlyozni fogják a bankok válaszai alapján.

A válaszadó bankok – a válság kitörése óta aggregált szinten először – némi keresletnövekedést éreztek a fogyasztási hitelek esetében, bár ez nem volt jelentős (nettó 8 százalékos volt a keresletnövekedést érzékelők aránya). Ezen belül a bankok a forint-hitelek iránti kereslet növekedését, és a devizahitelek iránti kereslet csökkenését érzékelték az előző negyedévben. A következő féléves időszakra aggregáltan nem számolnak a devizahitelek iránti további keresletcsökkenéssel, míg a forint-hitelek tekintetében a bankok háromnegyede számít további keresletnövekedésre. Ezen várakozásait főként az általános kamatszint változásával, aktívabb piaci jelenléttel és új termékek bevezetésével indokolják.

A bankok háztartási hitelporfólió-romlása – az előző felmérésben vártaktól eltérően – 2009 negyedik negyedévében érdemben csak az intézmények kisebb részénél következett be a lakáscélú hitelek esetén, ami a személyes interjúk alapján elsősorban az átstrukturálási erőfeszítéseknek köszönhető (erről részletesebben lásd az *Aktuális kérdések – Átstrukturálások*

a háztartási hitelezésben részt). A harmadik negyedévhez képest mindössze közel 10 százalékos (piaci részesedéssel súlyozva) jelzett romlást a default rátában a negyedik negyedévben. Ezzel szemben a bankok nagyobb aránya – nettó 27 százalékos – jelezte, hogy a lakáscélú hiteleknel a nem teljesítéskori veszteségráta romlott, közülük többen jelentős, tehát 5 százalékpontnál is nagyobb romlásról számoltak be. A fogyasztási hitelek esetén érdemben egyedül a szabad felhasználású jelzáloghitelek esetén észleltek hitelfortfólió-romlást, ahol mind a default rátában, mind a nem teljesítéskori veszteségrátában a bankok nettó 20 százalékos jelzett romlást. Előre tekintve minimálisan ugyan, de kevesebb azon bankok aránya, amelyek lakáscélú hitelek esetén romlást várnak és még kevesebben prognosztizálták ugyanezt a szabad felhasználású jelzáloghitelek esetén. Ugyanakkor a gépjármű-finanszírozási szegmensben, mind a default rátában, mind a veszteségrátában nettó értelemben a piaci szereplők közel húsz százalékos jelez előre további romlást.

2. A VÁLLALATI HITELEZÉSI SZEGMENS⁴

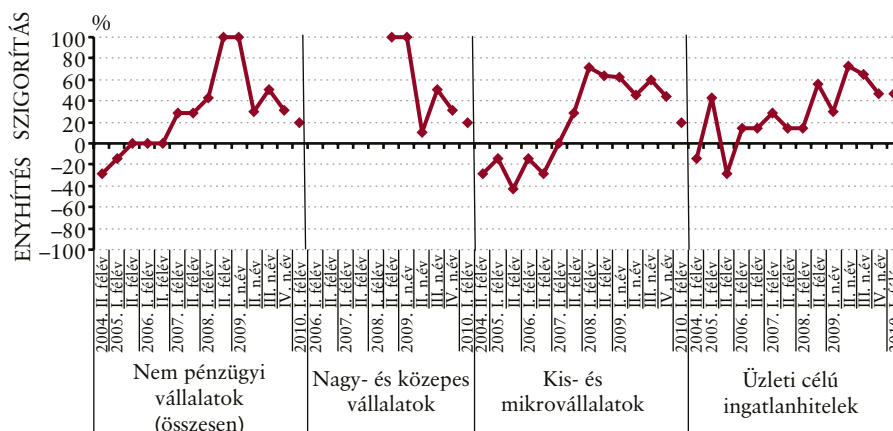
Az előző két negyedévhez hasonlóan, 2009. negyedik negyedévére a vállalati hitelezésben a bankok a kihelyezni kívánt hitelmenyiség közel változatlanosságát jelezték az előző negyedévhez viszonyítva. A következő fél éves időszakra vonatkozóan a bankok döntő többsége hitelezési hajlandósága növekedését tervezi (a kihelyezni kívánt mennyiség növelését nettó értelemben a válaszadók közel 70 százalékos jelezte kis- és mikro-vállalatok esetén, míg 60 százalékos a nagy- és közepes vállalatoknál). Az előző negyedévben tapasztalt visszafogott hitelezési hajlandóság továbbra is a hitelezési standardok és feltételek szigorításával párosult, bár összehasonlítva az előző felmérésben jelzettel kisebb arányban és koncentráltabban. A válaszadási arány alapján az árjellegű tényezőkben vannak és várhatóak jelentősebb mozgások. A válaszadók nettó 44 százalékos jelezte a kockázatos ügyfeleken lévő prémium szigorítását. Emellett elindult a forrásköltség feletti kamatfelárban történő enyhítés⁵, amely a bankok nagyobb arányában jelentkezik majd a várakozások szerint.

Az előző felmérésben jelzettekől eltérően a likviditási helyzet ebben a felmérésben már nem a banki szigorításokhoz, hanem az enyhítéshez járult hozzá (nettó 23 százalékos jelezte piaci részesedést figyelembe véve). További enyhítő tényezőként jelenik meg a piaci részesedés bővítésének igénye, ami jelen felmérésünk újdonsága. A szigorítást az egyes iparágakra jellemző specifikus problémák és a kockázati tolerancia további csökkenése eredményezte (33. ábra). Egy szűkebb kör várakozásai alapján ezek a tényezők a következő fél évben is a szigorításokhoz járulnak majd hozzá. Összefoglalva megállapítható, hogy a bankok hajlandóak és képesnek tűnnek a hitelcsapok megnyitására, viszont a kockázattal járó hajlandóság továbbra is alacsony. A jó hitelképességű, erősen szelektált ügyfelek szűk körének kívánják hitelezni és a nem árjellegű tényezők szinten tartása mellett hajlandóak az árjellegű tényezőkben enyhíteni.

2. ábra

Hitelképességi feltételek és hitelezési standardok az egyes vállalati kategóriákban és az üzleti célú ingatlanhiteleknel

(a szigorítást és az enyhítést jelező bankok arányának különbsége)

Forrás: MNB.

⁴ A 2009-es első felméréstől kezdve a nem pénzügyi vállalatok kategóriáján belül összevontuk a nagy- és közepes méretű vállalatok kategóriáját a kérdéseknél, így nagy- és közepes vállalatokra, illetve kis- és mikro-vállalatokra bontva elemezzük a nem pénzügyi vállalatok finanszírozását. Az üzleti célú ingatlanhitelek esetében a korábbi gyakorlatnak megfelelő kategorizálást alkalmazzuk.

⁵ Nettó 26 százalékos jelezte a nagy- és közepes vállalatok esetén, de senki nem jelezte a kis- és mikro-vállalatoknál.

Míg 2009-ben a bankok széles köre negyedévről negyedévre növekedést észlelt a rövid lejáratú, forgóeszközhitel-keresletben, a bankok válaszai alapján ez a tendencia megtört az utolsó negyedévben, sőt néhány bank csökkenést észlelt, elsősorban a nagyvállalatok esetében (23,7 százalék nettó értelemben részesedéssel súlyozva). Emellett a bankok a kereslet további csökkenését észlelték a hosszú lejáratú hiteleknel (nettó 43,17 százalék jelzett csökkenést, részesedéssel súlyozva). A denominációt tekintve a kereslet a forintalapú hiteleknel növekedett, míg a devizahitelek iránt visszaesett (nettó 51,5 százalék jelzett csökkenést részesedéssel súlyozva). A következő féléves időszakban a bankok többsége a kereslet újbóli növekedését várja aggregáltan, amely várakozásaik szerint a forintalapú hitelek esetében jelentkezik, ezen belül is a rövid lejáratú hitelek iránti kereslet nő a nagy- és közepes vállalatoknál⁶.

A közelmúltbeli felmérésekhez hasonlóan, 2009 negyedik negyedévére is a portfólió romlásáról számoltak be a válaszadók. A következő féléves időszakra is ez a várakozás a vállalati hitelezésben, leszámítva a mikro- és kisvállalatok nem teljesítéskori veszteségrátáját (37. ábra). A szektorokat nézve az ingatlanokkal, gazdasági szolgáltatással foglalkozó szektorban, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás szektorban, illetve az építőiparban észlelt portfólióromlást szinte minden bank, hasonlóan az elmúlt évhez. Az elmúlt negyedév újdonsága, hogy csökkent azok aránya, akik portfólióromlást észleltek a feldolgozóiparban és a pénzügyi tevékenység szektorban. A következő félévre is hasonló tendenciákat vetítenek előre a bankok.

Az üzleti célú ingatlanhitel esetén a szereplők nettó 46 százaléka számolt be a kihelyezni kívánt hitelmennyiség csökkenéséről, miközben a többi szereplő változatlan hitelezési hajlandóságot jelzett. A visszafogott hitelezési hajlandóság továbbra is a hitelezési feltételek szigorításával és a kereslet csökkenésével párosult (36. ábra). A visszafogás és a szigorítás határozottan jelentkezett mindegyik üzleti célú ingatlanhitelezési szegmensben (lakásprojektek, bevásárlóközpontok, logisztikai központok, irodaprojektek), továbbá ezt a szigorító tendenciát – ellentétben az előző felmérésben jelzett várakozásoktól – fenn kívánják tartani. A válaszadók az üzleti célú ingatlanhitelek portfóliójának romlását jelezték 2009 negyedik negyedévére is (nettó értelemben az előző negyedévhez hasonló közel 75 százalékos arányban), a következő féléves időszakban a portfólió minőségének további romlását várja, piaci részesedés alapján a válaszadók közel nettó 50 százaléka. Egyetlen kivétel a bankok várakozása szerint az irodaház szegmens, ahol nem várnak az elkövetkező félévben további romlást (39. ábra).

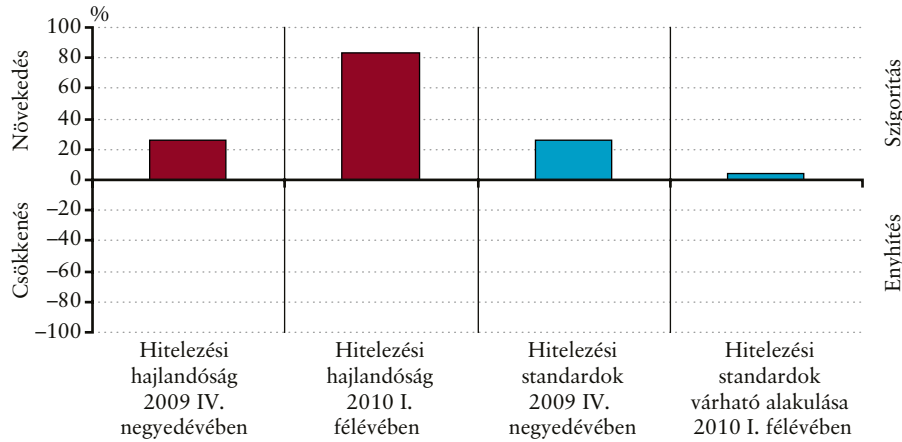
3. AZ ÖNKORMÁNYZATI FINANSZÍROZÁSI SZEGMENS⁷

Az önkormányzati finanszírozási szegmensben az előző két felmérésben – 2009 második félévére – prognosztizált csökkenő hitelezési hajlandóságtól eltérve, a bankok által kihelyezni kívánt hitelmennyiség nőtt. A megkérdezettek nettó értelemben vett 26 százaléka a kihelyezni kívánt hitelmennyiség növekedéséről számolt be, amelyben – a bankok elmondása szerint – a piaci részesedési célok, illetve a versenyhelyzet megváltozása játszottak, illetve játszanak 2010 első félévében továbbra is döntő szerepet. A keresletet nézve a bankok közel 40 százaléka növekedést észlelt, míg a következő félévben minden bank növekedéssel számol. Elsősorban az önkormányzatokkal kapcsolatos gazdaságpolitika és az ügyfélkör folyó kiadásfinanszírozási szükségletének, beruházási kedvének változását, valamint az EU-támogatásokhoz szükséges önerő megteremtését jelölték meg, mint tényezőket, amelyekre ezen várakozásaikat alapozzák. Felmérésünk alapján lényegében megállt a hitelezési standardokban és a feltételekben 2009 harmadik negyedévében tapasztalt teljes körű szigorítás. Az előre tekintő válaszok alapján úgy tűnik, hogy a következő félévben is a jelenlegi (2009 harmadik negyedévében kialakult) szinten maradnak a hitelhez jutás kondíciói. Végezetül a hitelportfólió romlása nem következett be ebben a negyedévben és válaszaik alapján a bankok a következő félévben sem számítanak további romlásra (42. ábra).

⁶ A beruházási hitelekben piaci részesedéssel súlyozva továbbra is többen vannak azok, akik keresletcsökkenést várnak.

⁷ A felmérés során együtt vizsgáljuk a hitel-, illetve kötvényalapú finanszírozást, mivel lényegében azonos módon közelítik meg a bankok a két finanszírozási formát, a különbségek elsősorban a közbeszerzési szabályok eltéréseiben nyilvánulnak meg.

3. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmenység és a hitelképességi standardok/feltételek az önkormányzati finanszírozásban*(a növekedést és csökkenést, illetve a szigorítást és az enyhítést jelzők arányának különbsége)*

Forrás: MNB.

4. AKTUÁLIS KÉRDÉSEK – ÁTSTRUKTURÁLÁSOK A HÁZTARTÁSI HITELEZÉSBEN

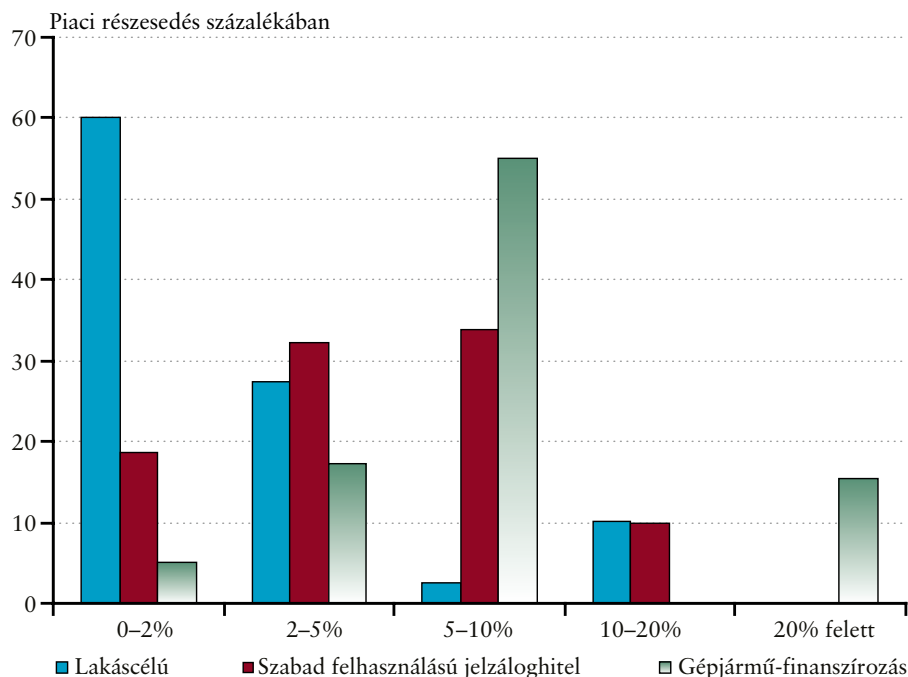
A bankok a gazdasági visszaesésre és a portfólióminőség romlására többek között a belső követeléskezelés megerősítésével reagálhatnak. A problémás vagy éppen potenciálisan problémás hitelek átstrukturálása a meglévő portfólión keletkező veszteségeket mérsékelheti azzal, hogy a tartozások egy részét a várhatóan kedvezőbb konjunkturális időszakra tolja át. A rendelkezésre álló adatok alapján 2009-ben a portfólió romlásával párhuzamosan a hazai bankok erőfeszítéseket tettek, programokat dolgoztak ki a hitelek átstrukturálására. A háztartási hitelezési szegmensben alkalmazott gyakorlatot, preferenciákat külön kérdőívvel mértük fel⁸. A kérdőívben az egységes megítélés érdekében a következőképpen definiáltuk az átstrukturálást: átstrukturálás alatt azt értjük, ha az ügyfél meglévő, illetve jövőben előre látható pénzügyi problémáinak, hitelképességének romlása következtében a kockázatvállalásra vonatkozó szerződést a pénzügyi intézmény és az ügyfél közös megegyezéssel módosítja.

Felmérésünk alapján megállapítható, hogy mind az átstrukturálási módszerek, mind pedig a bankok hajlandósága sokszínű képet mutat. A bankok között stratégiai eltérést jelent az, hogy míg a bankok egyik része kifejezetten csak a fizetési probléma alapján felmerülő igényre reagál, addig a bankok másik része kínálatvezérelt, és a tényleges fizetési problémákat megelőző módon viszonyul az átstrukturálásokhoz. Az adott szegmens állományára vetítve a legnagyobb mértékű átstrukturálási arány a gépjármű-finanszírozási hiteleknel következett be, ahol a válaszadók 55 százaléka jelzett 5-10 százalékos közötti, míg piaci részesedés alapján 15 százaléka 20 százalékos feletti átstrukturált állományt. A szabad felhasználású jelzáloghitel szegmensben a bankok (piaci részesedés alapján) egyharmada jelezte az 5-10 százalékos sávban, míg további 10 százaléka a 10-20 százalékos sávban az átstrukturált hitelek arányát a releváns hitelállományhoz viszonyítva (4. ábra). Végezetül relatíve a legkisebb állományon belüli átstrukturálás a lakáscélú hiteleknel történt, ahol a válaszadók (piaci részesedés alapján) 60 százaléka jelezte a 0-2 százalékos sávban, míg 27 százaléka a 2-5 százalékos sávban az átstrukturált hitelek arányát a lakáscélú hitelállományhoz viszonyítva. A felmért pénzügyi intézményeknél az átstrukturálások döntően saját belső, rugalmasabb programjaikon keresztül valósultak meg, az állami konstrukciót annak feltételei miatt csak csekély mértékben tudták alkalmazni.

⁸ A publikált anyagban három kiemelt háztartási szegmessel: a lakáscélú hitelekkel, a szabad felhasználású jelzáloghitelekkel és a gépjármű-finanszírozási hitelekkel foglalkozunk. Ezek a kiemelt termékkörök képviselnek jelentős arányt a háztartási hitelezésben. Másrészt ezek a hitelfajták jelentik a legjelentősebb adósságszolgálati terhet a háztartások számára. A felmérésben vizsgáltuk a fedezetlen hiteleket is, amely a főbb jellemzőkben (így például az átstrukturált hitelek arányában, az átstrukturálásokról iránti keresletben) a szabad felhasználású jelzáloghitelek és a gépjármű-finanszírozási hitelek között helyezkedik el.

4. ábra

Az átstrukturált hitelek aránya az adott szegmens hitelállományához viszonyítva a bankok piaci részesedésével súlyozva

Forrás: MNB.

A felmérés alapján megállapítható, hogy a bankok átstrukturálási hajlandósága erőteljes. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a bankok a kockázatkezelési alapelveket szem előtt tartva inkább azon ügyfelek irányába kívántak átstrukturálási lépéseket tenni, ahol a problémák átstrukturálással való kezelését fenntarthatónak ítélték és együttműködési hajlandóságot tapasztaltak. Ezt erősíti meg az, hogy a bankok a jelzálogalapú hitelek esetében az ügyfelek nagyobb részénél találtak átstrukturálási igényt, mint ami végső soron 2009 második félévében megvalósult. A gépjármű-finanszírozási szegmensben vélhetően a jellemzően megelőző szándékú, kínálatvezérelt átstrukturálási politikának köszönhetően a kínálat jobban találkozott a kereslettel (az átstrukturálási kereslet és megvalósult átstrukturálások száma nagyobb arányban esik egybe). Ez a jelenség abban is tükröződik, hogy a bankok, illetve lízingcégek válaszai alapján aggregáltan a keresleten belül szignifikáns, 16 százalékos súlyt tett ki az átstrukturálási kínálat keresletösztönző hatása (47. ábra), amely így a harmadik legmeghatározóbb keresleti tényező a jövedelemcsökkenés és az árfolyammozgások után. A jelzálogtípusú termékeknél a gépjármű-finanszírozáshoz képest annyi a különbség, hogy a jövedelemcsökkenés és az árfolyammozgások után a harmadik legjelentősebb súlyú ok az átstrukturálási kérelemre a munkahely elvesztése. Az elmúlt félévben ténylegesen végrehajtott átstrukturálások mögötti hajlandósághoz kétharmadban az ismert keresleti tényezők (munkanélküliség, árfolyam, jövedelemcsökkenés) járultak hozzá, amely a bankok szemszögéből az ügyfél hitelképességének hitelképességi romlását jelentette. A bankok jelzései alapján egyharmados arányban a hajlandósághoz a bankok tartós vagy átmeneti portfóliójavításból származó érdekei és a gazdasági kilátások járultak hozzá.

Az átstrukturálási eszközöket nézve nagyjából megegyeznek a prioritások a lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek esetén. Mindkét szegmensben a három legnépszerűbb eszköz fontossági sorrendben a válaszadók piaci részesedését figyelembe véve: a futamidő hosszabbítása, a kamatterhek átmeneti elengedése és a felszámított hiteldíjak enyhítése. Azonban hangsúlyozni kell, hogy a bankok az átmeneti periódusban is elvárnak egy minimális adósságszolgálatot. Következésképp a bankok teljes kamat- és tőketörlesztési moratóriumot egyszerre nem használnak, továbbá az átstrukturálások nem jelentik jellemzően az ügyfelek terheinek végleges csökkenését, hanem a fizetőképesség fenntartása érdekében, a jövőben várt fellendülésre alapozottan csak a fizetési kötelezettségek időbeli átrendezését. A gépjármű-finanszírozásban a többi szegmenshez képest annyi eltérés jelentkezik, hogy itt jóval nagyobb súlya van a felszámított díjak enyhítésének, ideértve az átstrukturálással járó költségeket is. A válaszok alapján kijelenthető, hogy a bankok a következő félévben érdemi változást nem terveznek az átstrukturálási eszközök fontossági sorrendjében.

A várakozásokat tekintve a lakáscélú hiteleknel a bankok jelentős hányada számít a kereslet visszaesésére a stagnáló átstrukturálási hajlandóság mellett. A szabad felhasználású jelzáloghiteleknel a keresletben és a banki hajlandóságban a piaci szereplők jelentős része vár csökkenést az átstrukturálásban az előző félévhez viszonyítva. A másik két fontos szegmenshez képest a gépjármű-finanszírozásban az előző félévhez viszonyítva szélesebb körben várnak a bankok, illetve lízingcégek a keresletben és az átstrukturálási hajlandóságban is növekedést (49. ábra).

A kínálati korlátoknál az érem másik oldala, hogy az átstrukturált hitelek esetén milyen mértékben következnek be újra késedelembe esés⁹. Az 50. ábrán jól látszik, hogy a gépjárműhitelek esetén piaci részesedés alapján a megkérdezett piaci szereplőknek mintegy 40 százaléka 20-30 százalékos visszaesési arányt realizált, míg lakáscélú hiteleknel egyharmad azon bankok aránya, amelyek 10 százalékon belül, a piac döntő többsége (90 százaléka) pedig 20 százalékon belül tudta tartani a 30 napon túli késedelembe esők arányát az átstrukturált ügyleteknél. Összességében mindhárom releváns szegmensben a felmért bankok között a többség (40 és 50 százalékos piaci részesedéssel súlyozva) a 10-20 százalékos kategóriába esik az átstrukturált hitelállomány arányában.

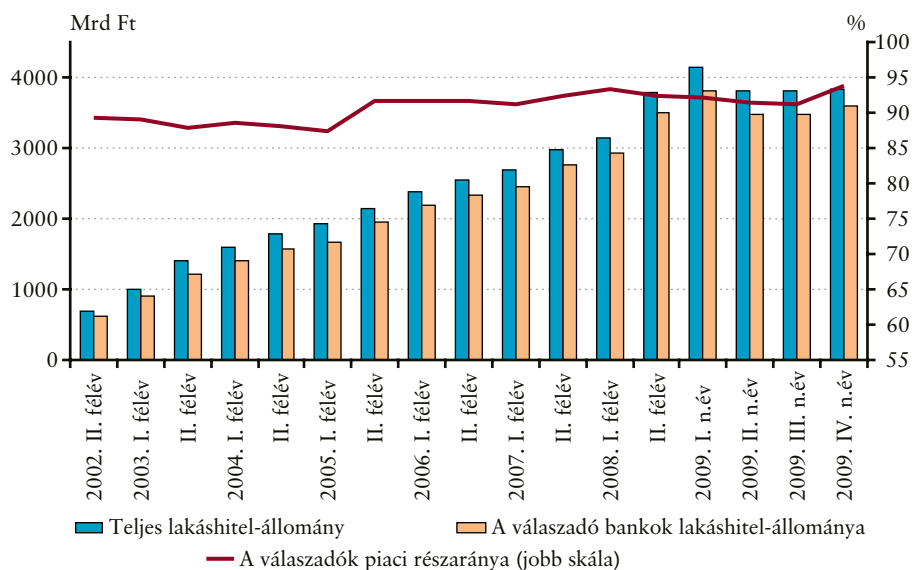
⁹ Bizonyos torzítások jelentkezhetnek, mivel különböző időpontokban kezdődtek az átstrukturálások a bankoknál.

1. számú melléklet: A hitelállományok alakulását és a kérdőívre adott válaszokat bemutató ábrák

HÁZTARTÁSI SZEGMENS

5. ábra

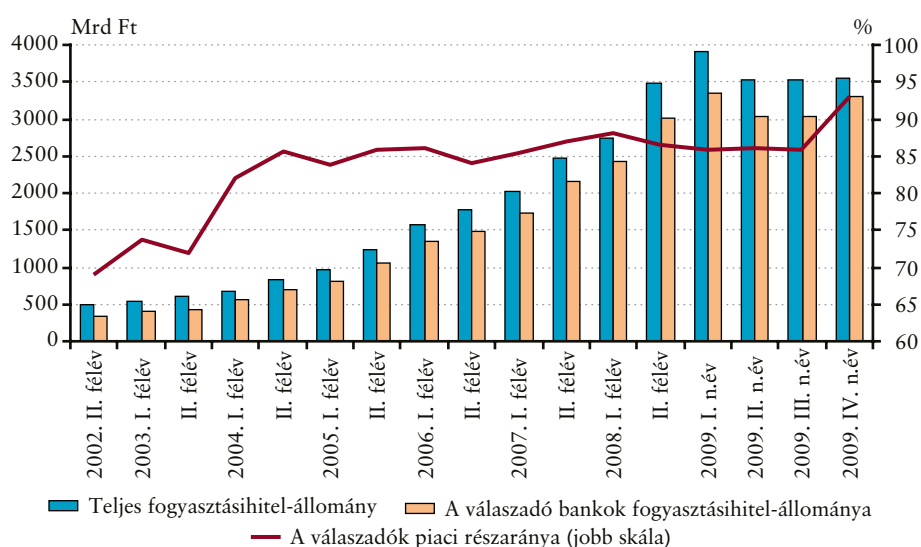
A lakáscélú hitelállomány és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése

Megjegyzés: a vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma és köre (pl. fúzió hatására, új bank bevonásának hatására). 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókák állományi adatait is.

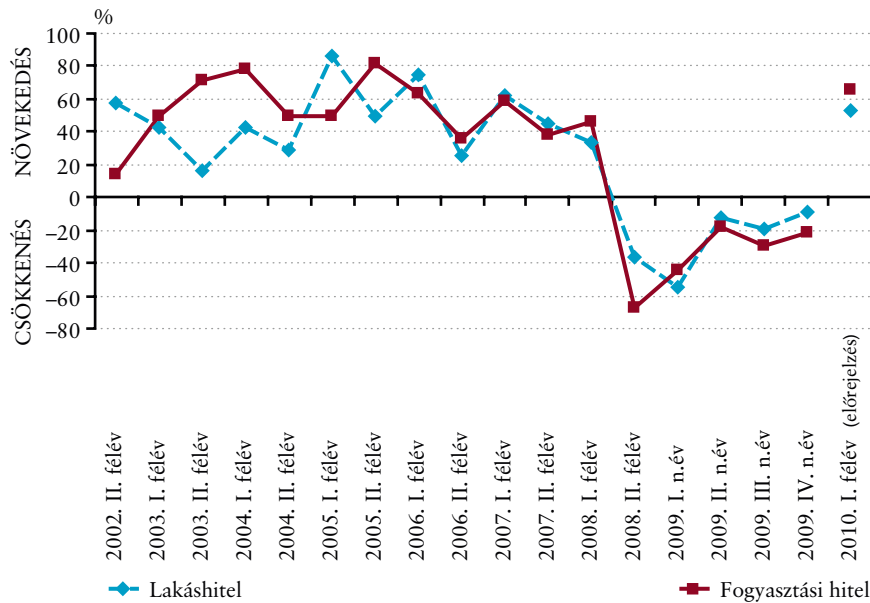
6. ábra

A fogyasztási hitelek állománya és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése

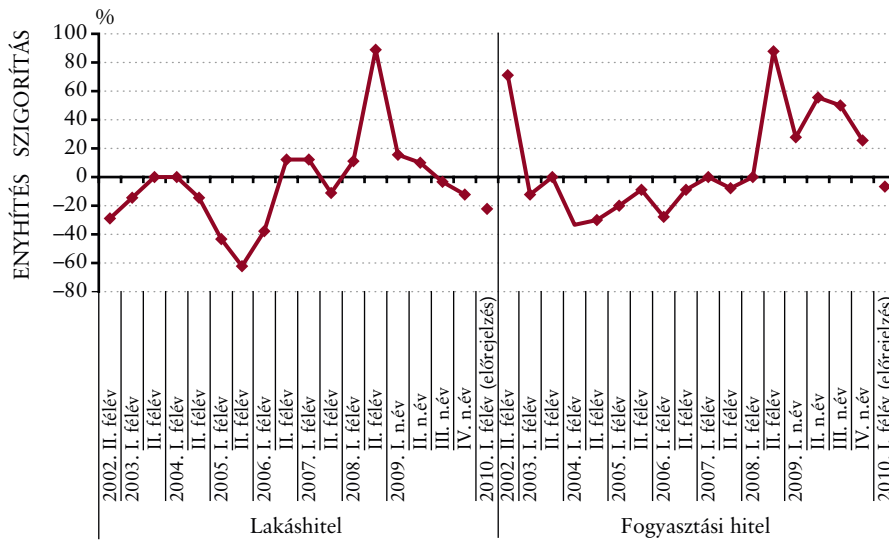

Megjegyzés: a vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma. Az ábra csak a megkérdezett bankok piaci részarányát tartalmazza a banki portfólión belül, a pénzügyi vállalkozások részesedése nem jelenik meg. 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókák állományi adatait is.

7. ábra

Kihelyezni kívánt hitelmenyiség a lakáshitelek és a fogyasztási hitelek piacán*(erősebb és gyengébb hitelezési hajlandóságot jelző bankok arányának különbsége)*

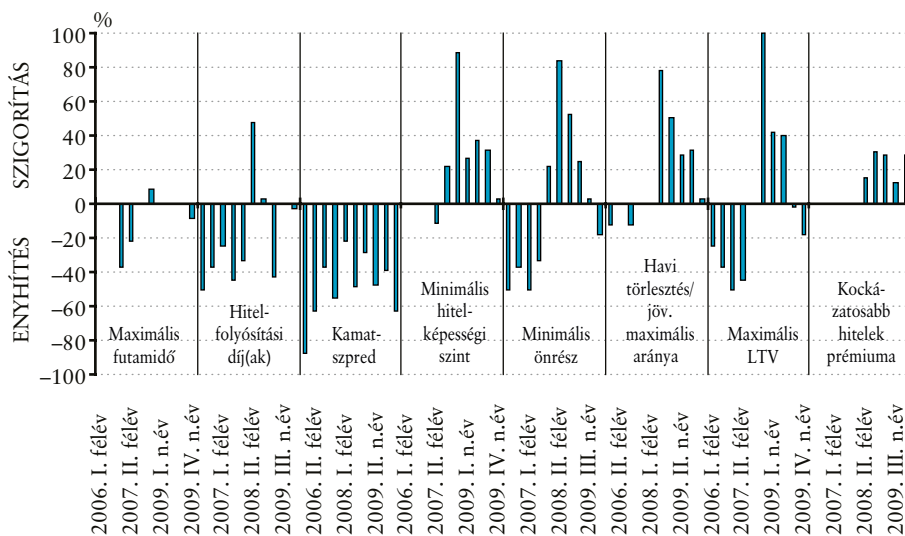
8. ábra

Hitelezési feltételek/ hitelképességi standardok a lakáscélú és a fogyasztási hitelek piacán*(a hitelezési standardokban szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége)*

9. ábra

Hitelezési feltételek a lakáscélú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

10. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a lakáscélú hitelek esetében

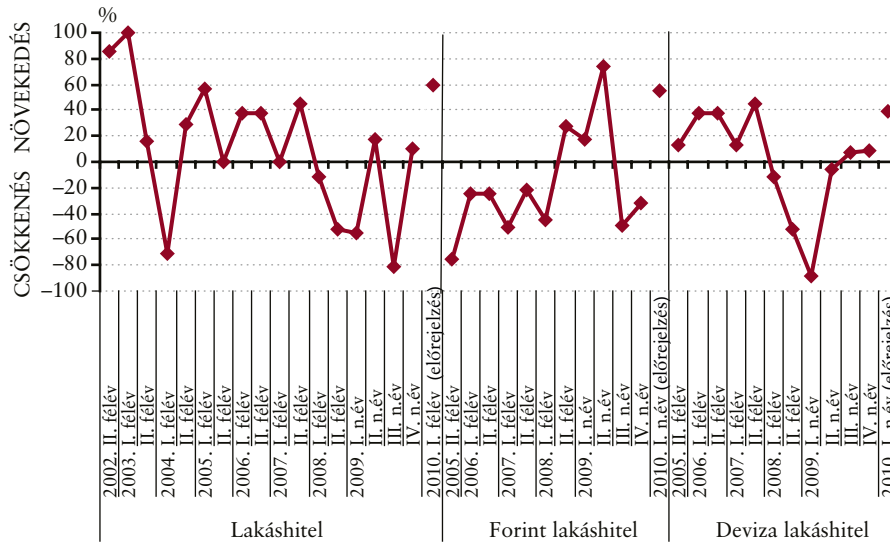
(az adott tényező kapcsán a szigorításhoz, illetve az enyhítéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége)

11. ábra

Hitelkereslet a lakáscélú hitelek piacán

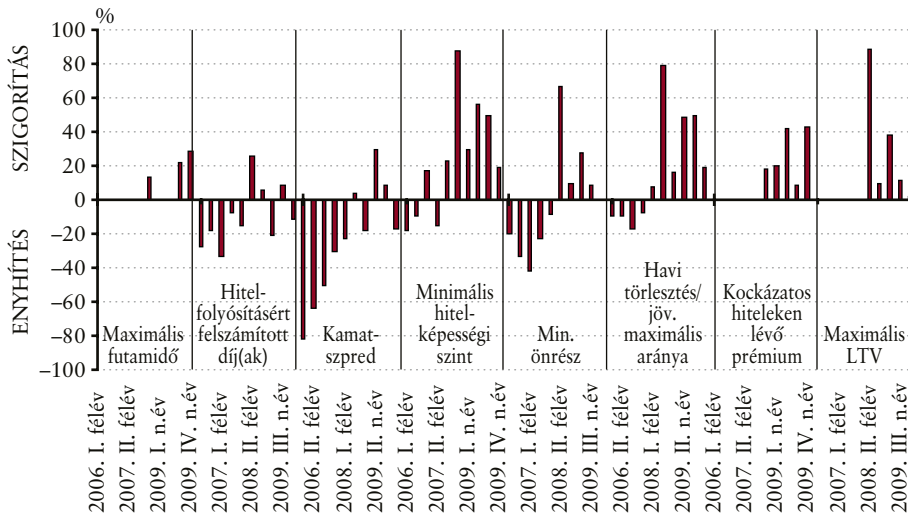
(a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

12. ábra

Hitelezési feltételek a fogyasztási célú hitelek piacán

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

13. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a fogyasztási célú hitelek esetében

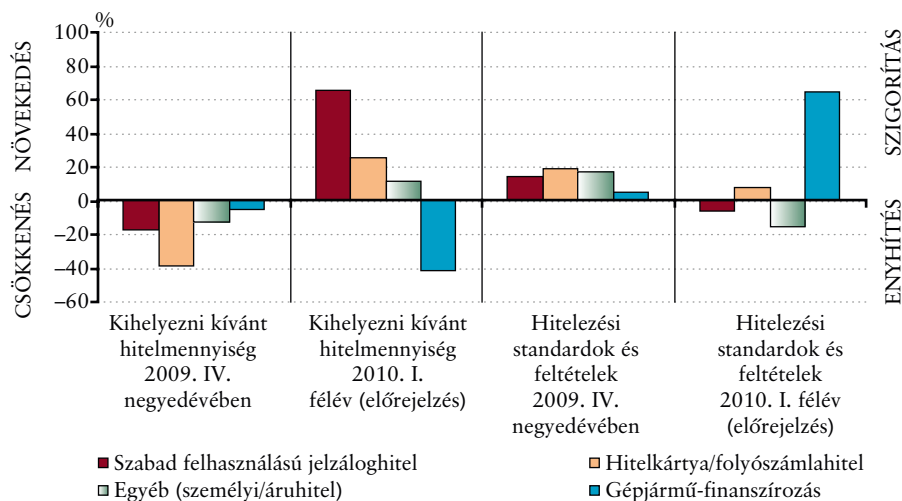
(az adott tényező kapcsán a szigorításhoz, illetve enyhítéshez hozzájárulást jelző bankok arányának különbsége)

14. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség és a hitelképességi standardok/feltételek a különböző fogyasztási típusú hiteltermékeknél

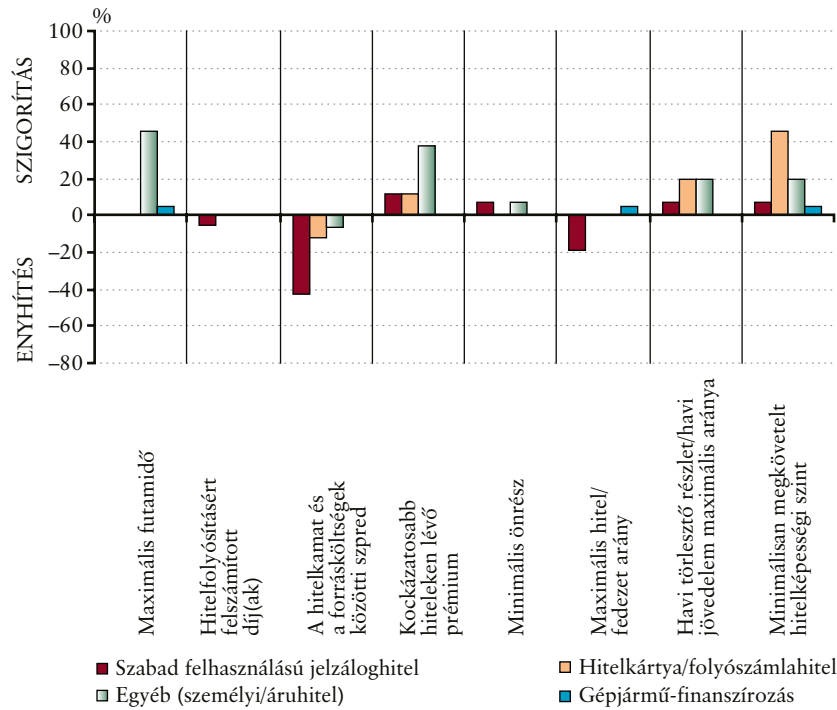
(az adott választ jelző bankok nettó aránya)

15. ábra

Hitelezési feltételek a különböző fogyasztásihitelek-termékeknel

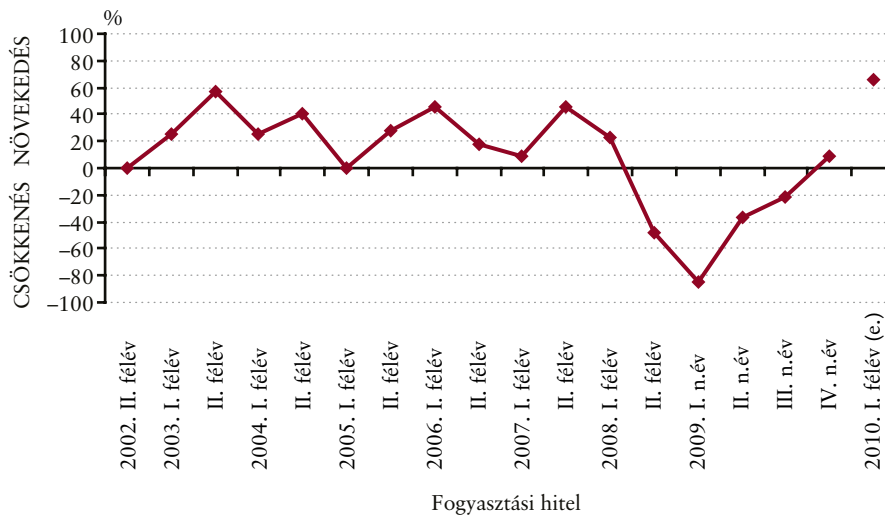
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

16. ábra

Hitelkereslet a fogyasztási hitelek piacán

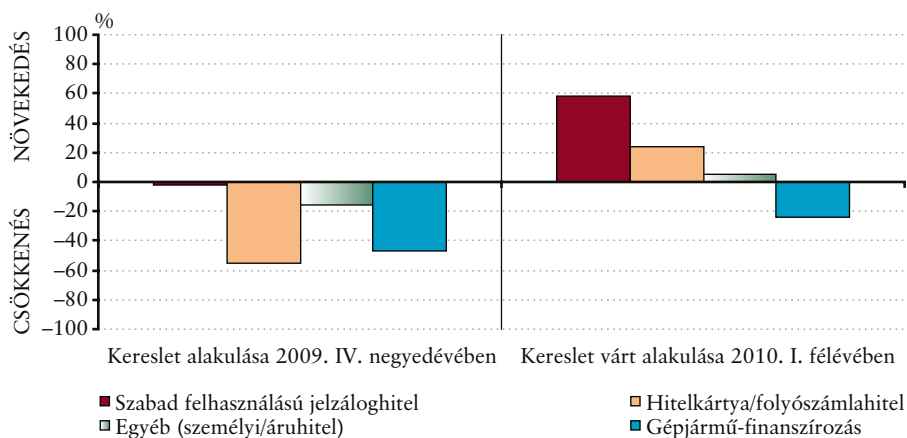
(a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

17. ábra

A hitelek iránti kereslet a különböző fogyasztásihitel-termékeknel

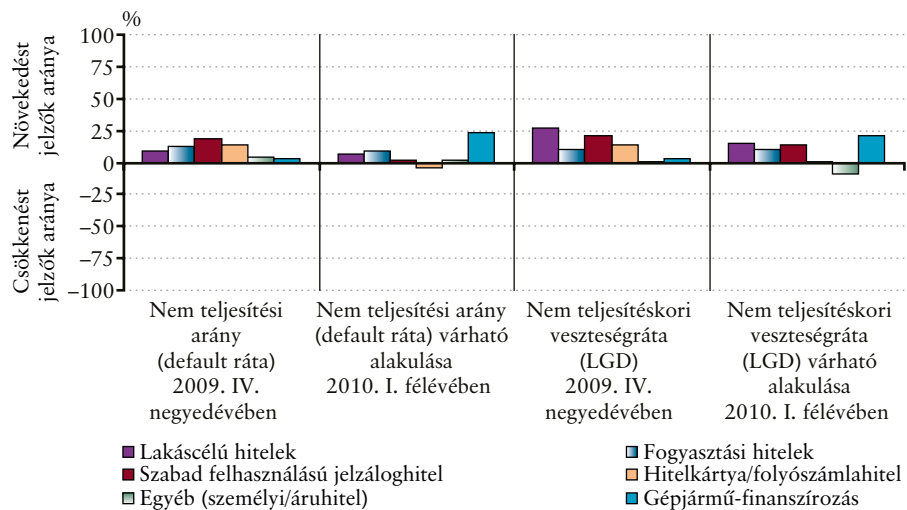
(a növekedést, illetve csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

18. ábra

A háztartási hitelek nem teljesítési aránya és a nem teljesítéskori veszteségrátája

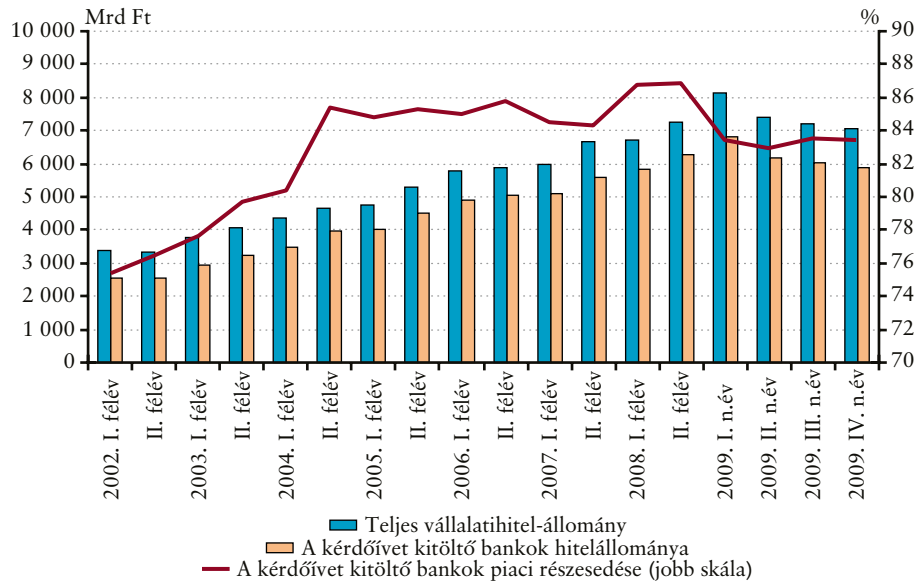
(a kockázattnövekedést és -csökkenést jelzők arányának különbsége)

VÁLLALATI SZEGMENS

19. ábra

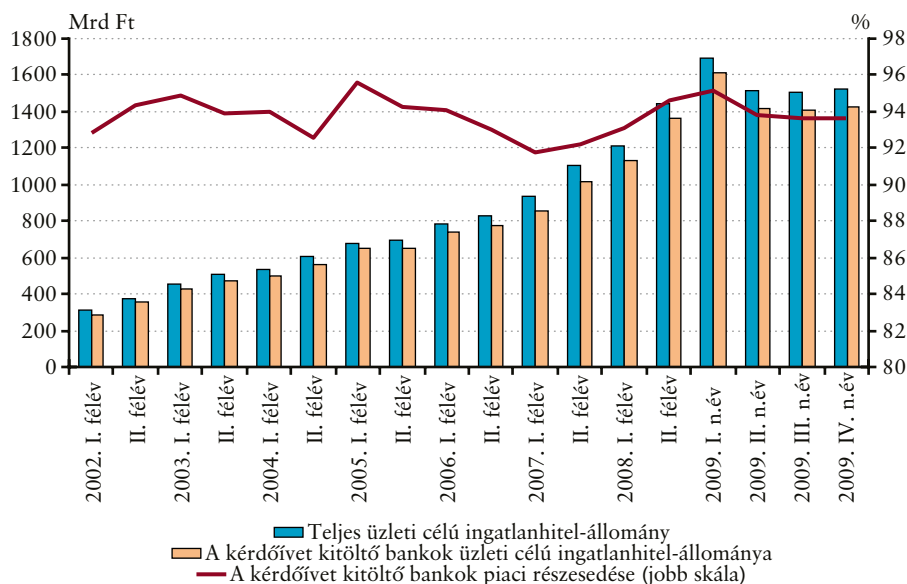
A teljes vállalati hitel-állomány és a vállalati kérdőívet kitöltő bankok részesedése

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

20. ábra

Az üzleti célú projekthitelek állománya és a kérdőívet kitöltő bankok részesedése a teljes projekthitel-állományból

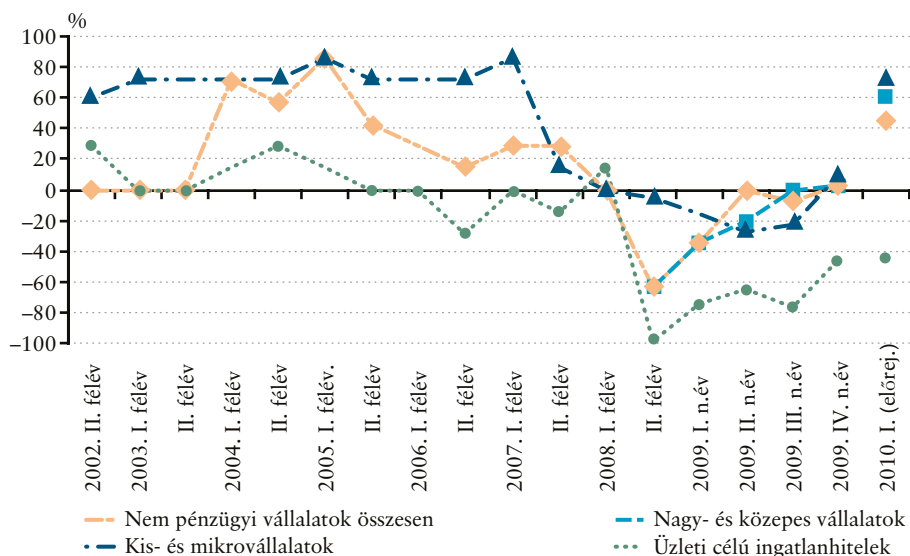

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

21. ábra

Kihelyezni kívánt hitelmennyiség a vállalati hitelek piacán

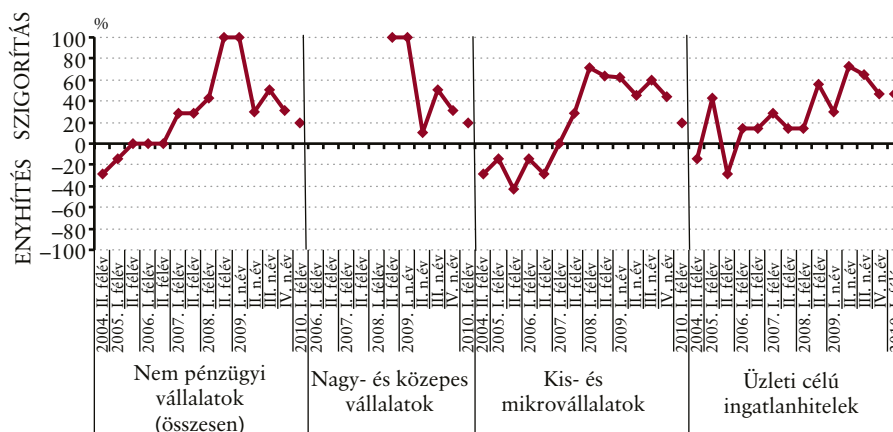
(az erősebb és a gyengébb hitelezési hajlandóságot jelző bankok arányának különbsége)

22. ábra

Hitelképességi feltételek és hitelezési standardok az egyes vállalati kategóriákban és az üzleti célú ingatlanhiteleknél

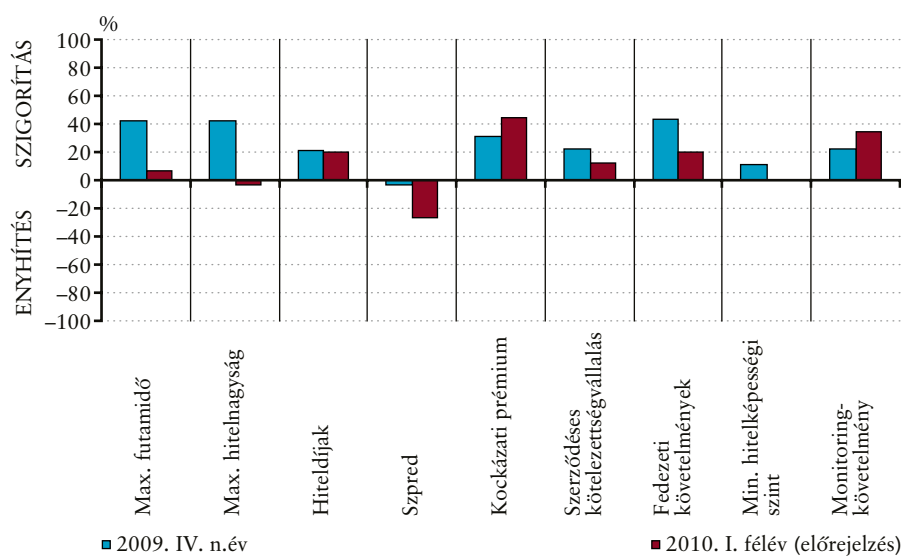
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

23. ábra

Hitelezési feltételek a vállalati üzletágban

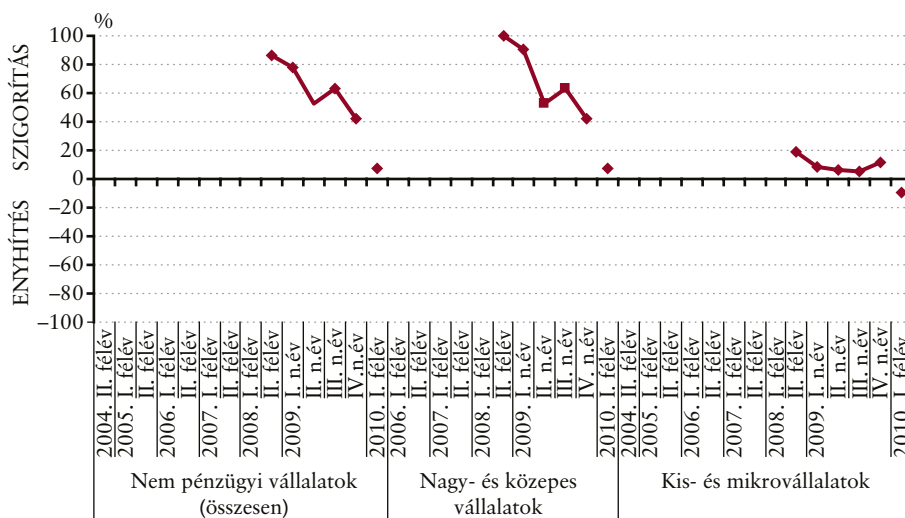
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

24. ábra

Maximális futamidő az egyes vállalati kategóriákban

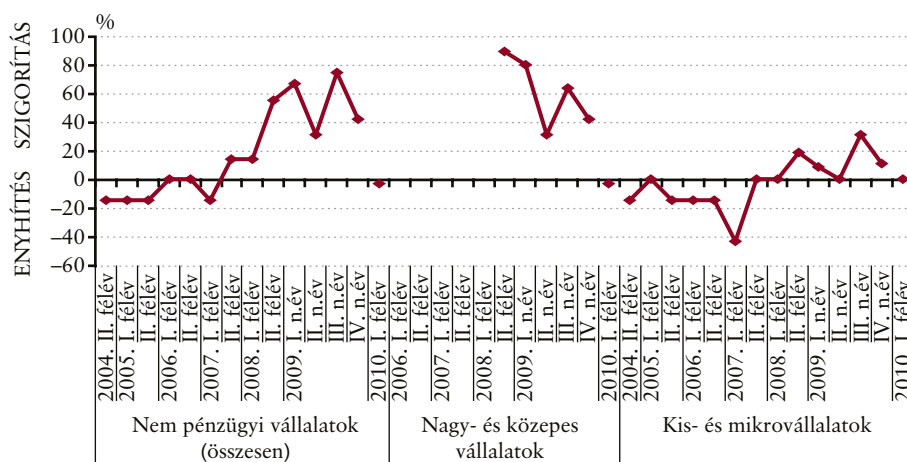
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

25. ábra

A hitel/hitelkeret maximális nagysága az egyes vállalati kategóriákban

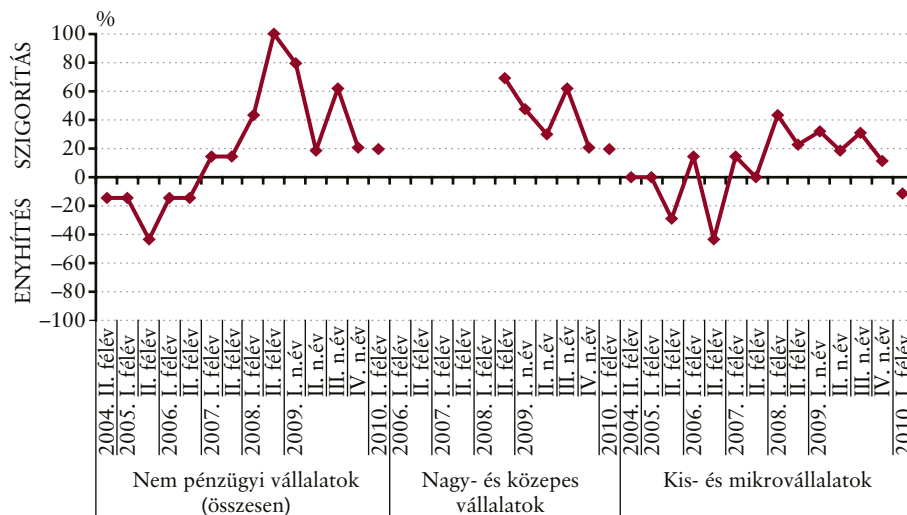
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

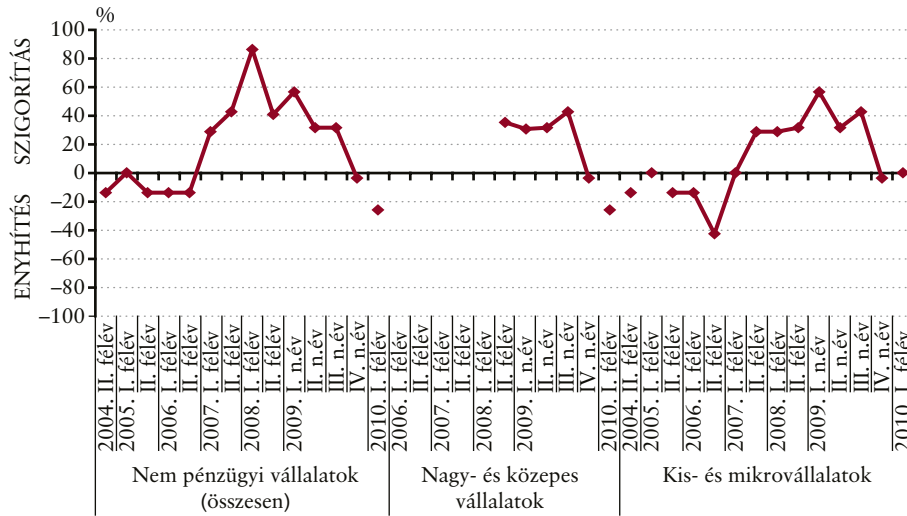
26. ábra

A hitel/hitelkeret nyújtásáért felszámított díj(ak) az egyes vállalati kategóriákban

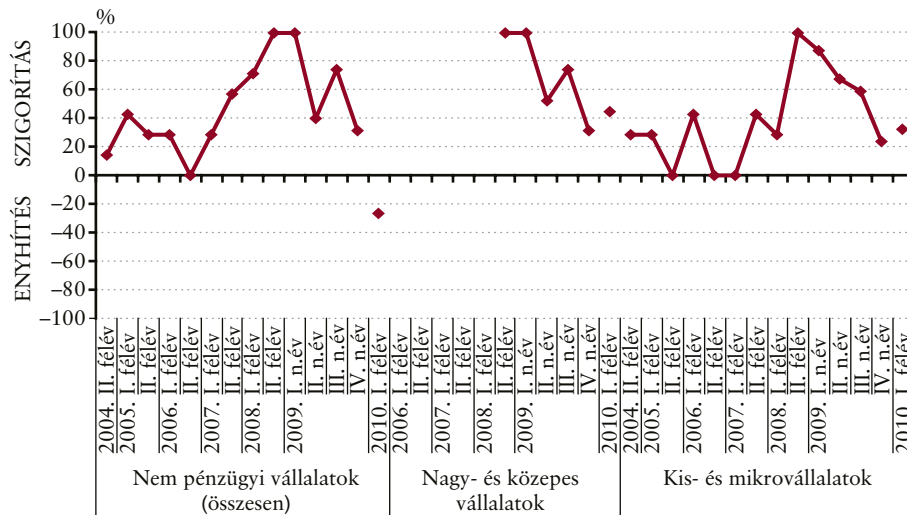
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

27. ábra

A hitelkamat és a forrásköltségek közötti szpred az egyes vállalati kategóriákban*(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)*

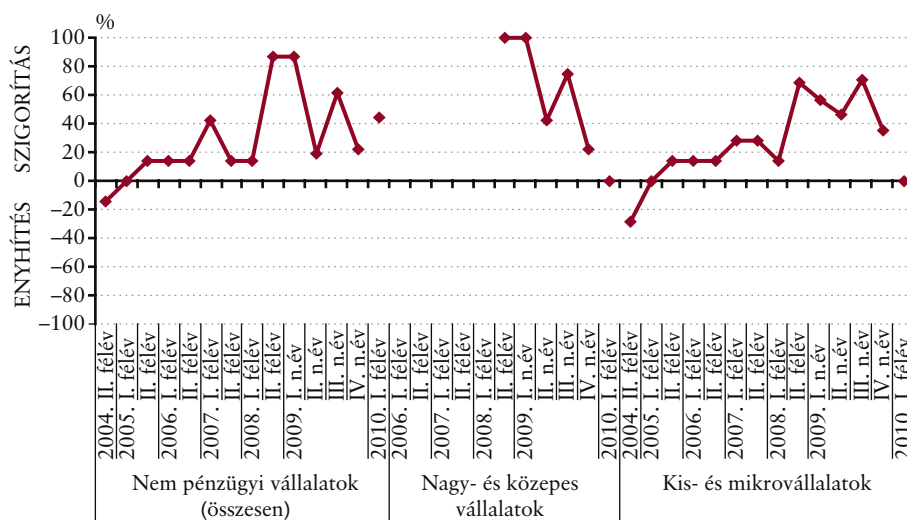
28. ábra

A kockázatosabb hiteleken lévő prémium az egyes vállalati szektorokban*(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)*

29. ábra

Az adóstól megkövetelt szerződéses kötelezettségvállalások az egyes vállalati kategóriákban

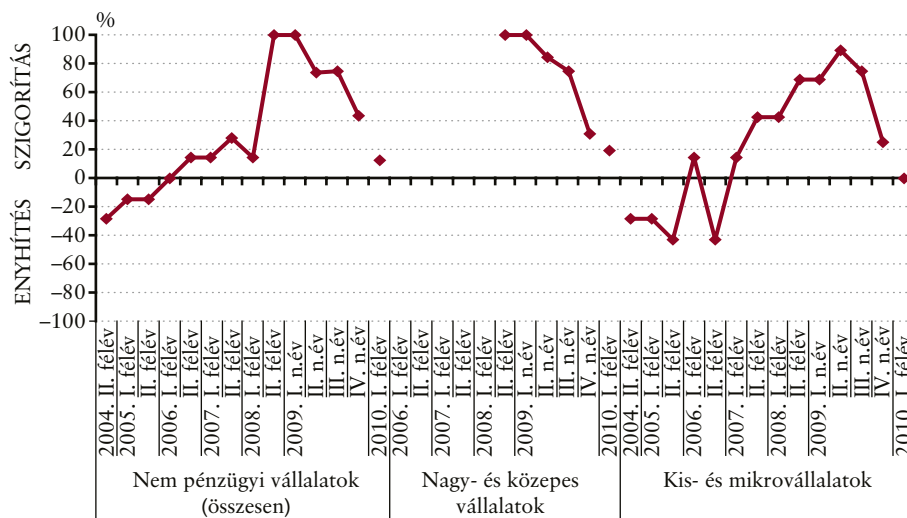
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

30. ábra

Fedezeti követelmények az egyes vállalati szektorokban

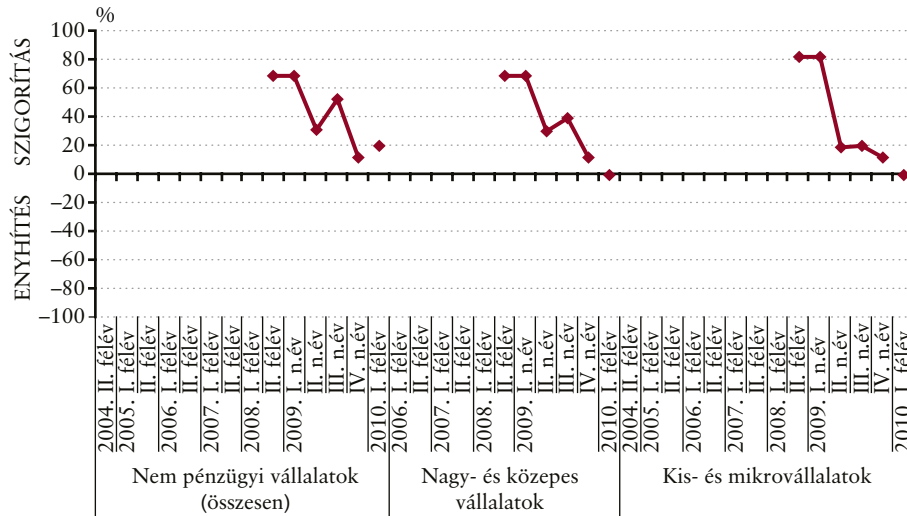
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

31. ábra

A minimálisan megkövetelt hitelképességi szint az egyes vállalati kategóriákban

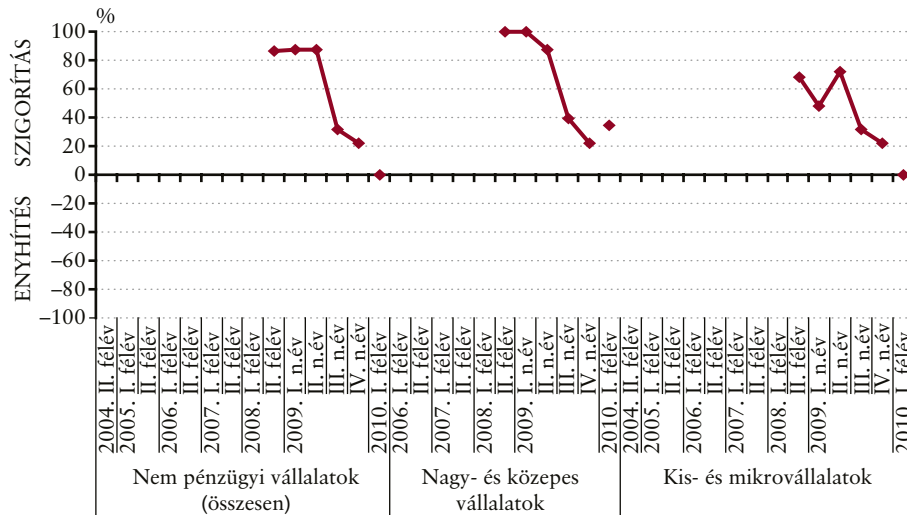
(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

32. ábra

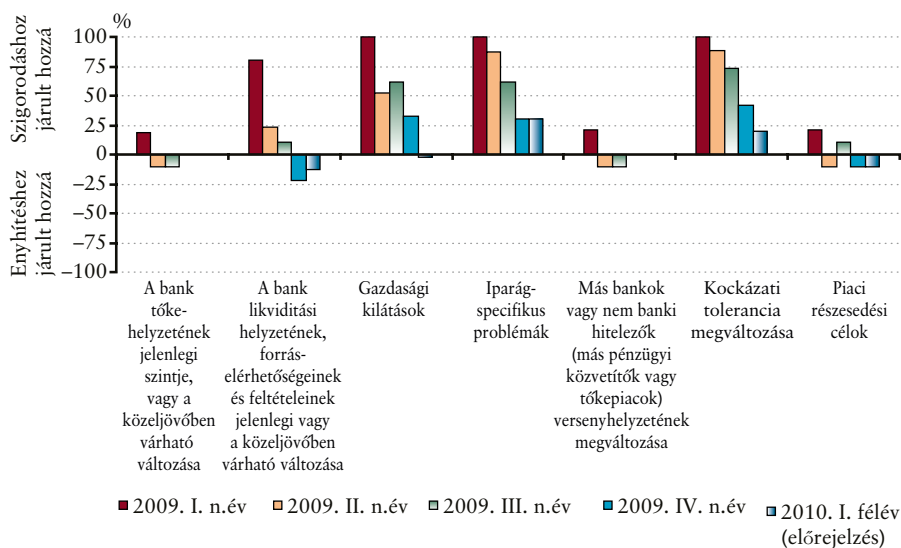
Monitoring, illetve vállalatokkal szembeni adatszolgáltatási követelmények az egyes vállalati kategóriákban

(a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

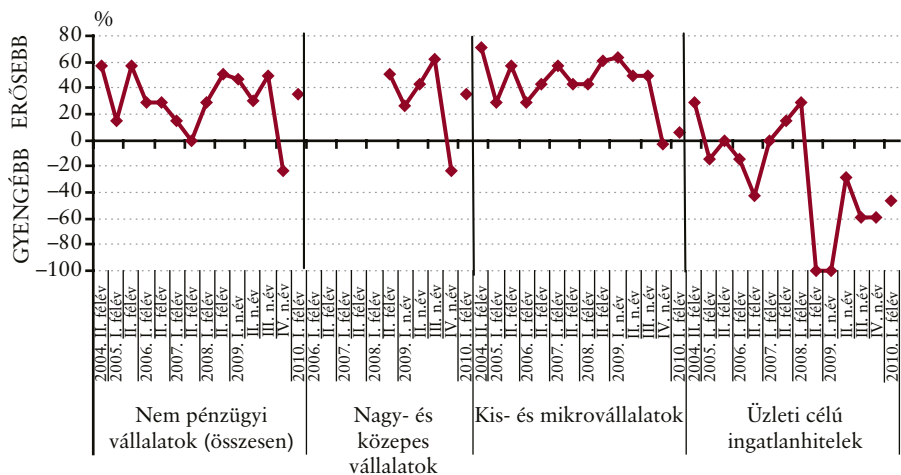
33. ábra

A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek változásához hozzájáruló tényezők a vállalati hitelek esetében

34. ábra

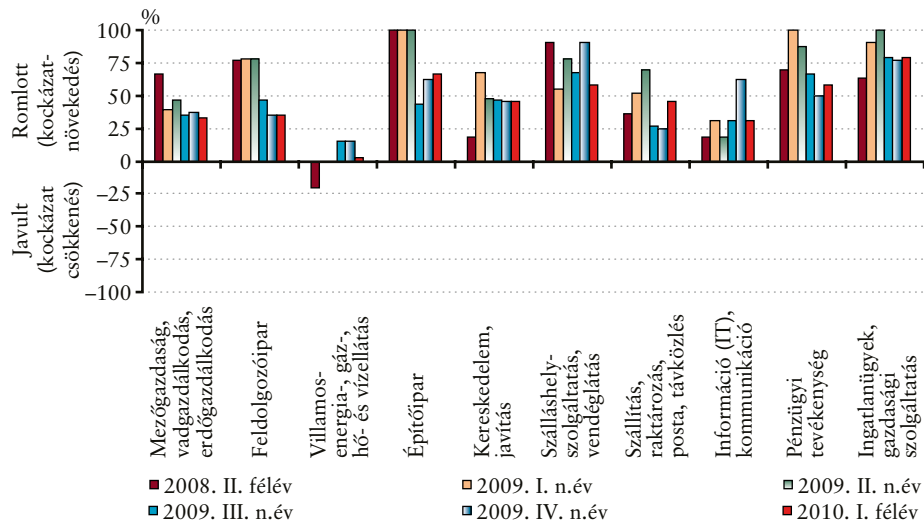
A hitelkereslet vállalatméret szerint (a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

35. ábra

Az egyes ágazati portfóliók minőségének változása

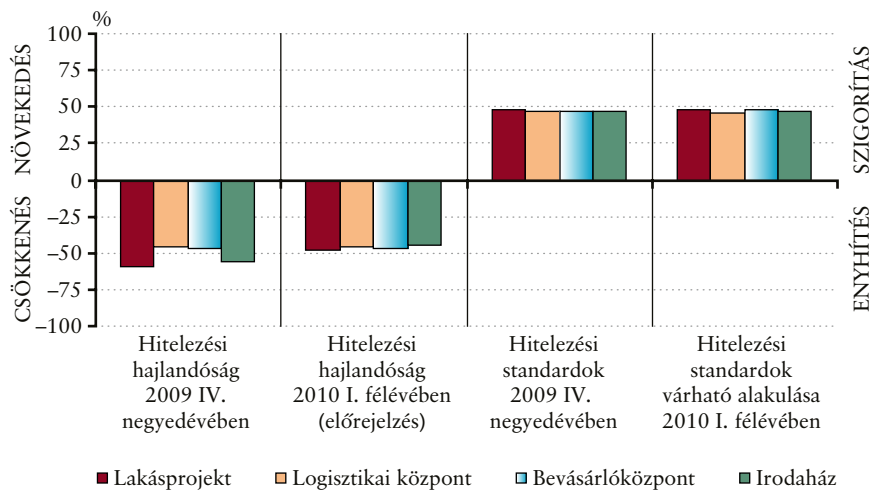
(a romlást és a javulást jelző bankok arányának különbsége)

36. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség (hitelezési hajlandóság) és a hitelképességi standardok/feltételek alakulása az üzleti célú ingatlanhitelek terén

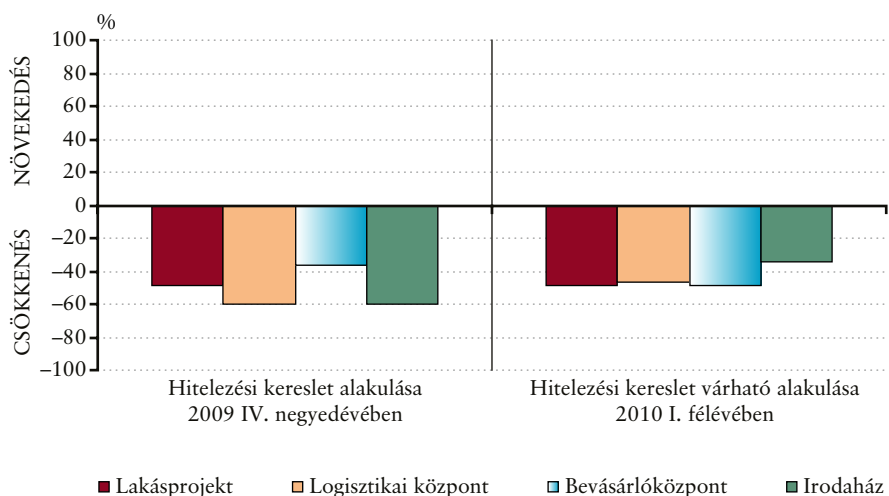
(a növekedést és csökkenést, illetve a szigorítást és enyhítést jelzők arányának különbsége)

37. ábra

A hitelek iránti kereslet az üzleti célú ingatlanhitelezés különböző részpiacain

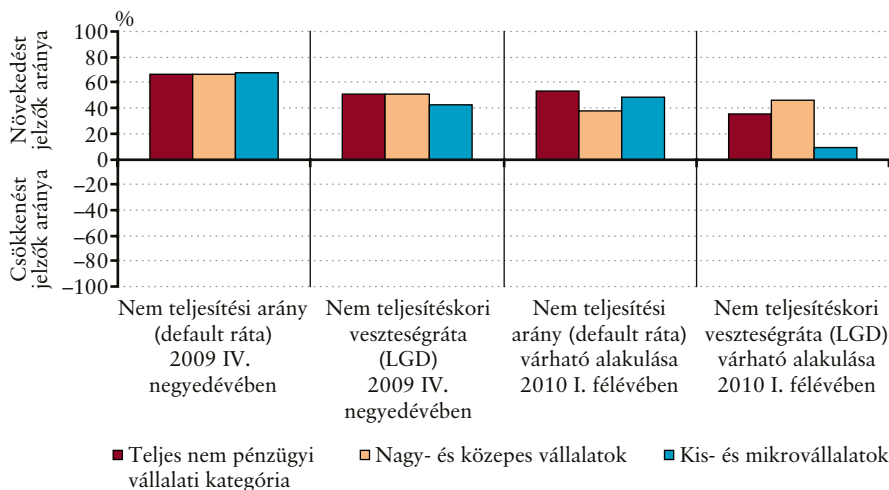
(a növekedést és csökkenést jelzők arányának különbsége)

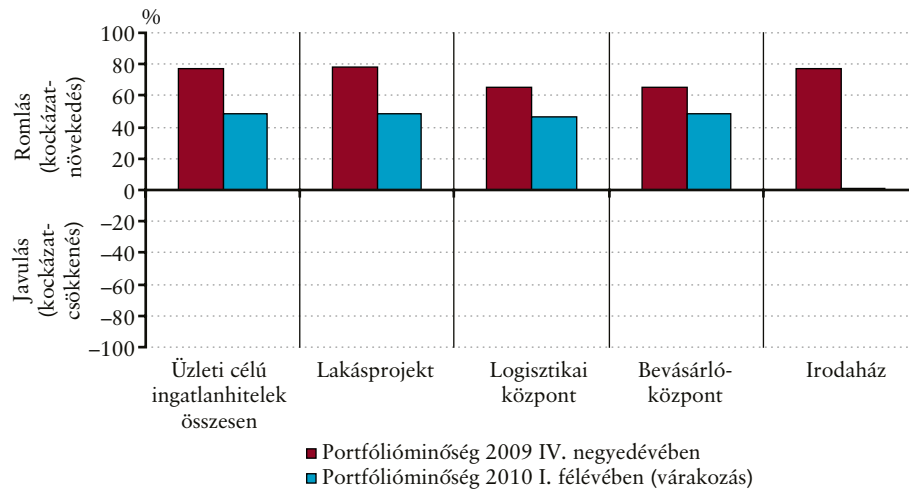
38. ábra

A vállalati hitelek kockázatosságának alakulása a nem teljesítési arányra (default ráta) és a nem teljesítéskori veszteségrátára (loss-given-default) vonatkozó válaszok alapján

(kockázatt növekedést és -csökkenést jelzők arányának különbsége)

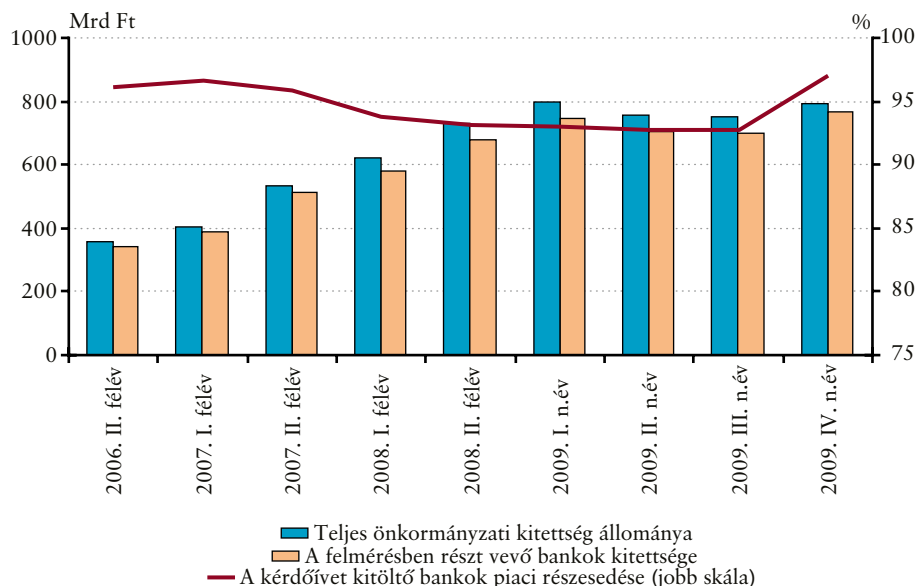
39. ábra

Az üzleti célú ingatlanhitelek portfólióminőségének változása*(a romlást és a javulást jelzők arányának különbsége)*

ÖNKORMÁNYZATI SZEGMENS

40. ábra

A teljes önkormányzati kitettség állománya és az önkormányzati kérdőívet kitöltő bankok részesedése

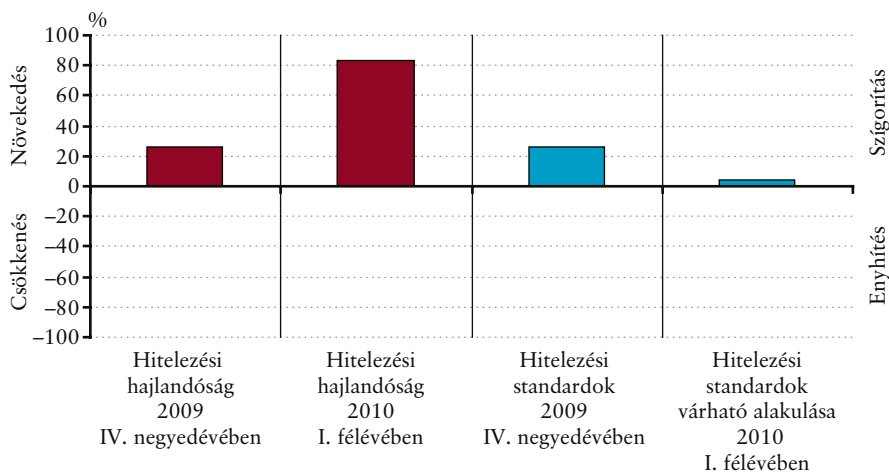

Megjegyzés: 2009-től kezdve az állományi adatok tartalmazzák a hitelintézetek és a bankfiókok állományi adatait is.

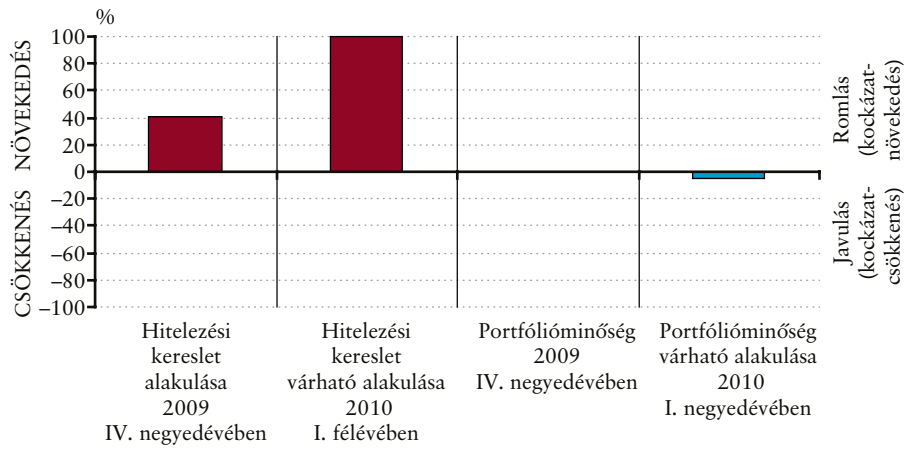
41. ábra

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség és a hitelképességi standardok/feltételek az önkormányzati finanszírozásban

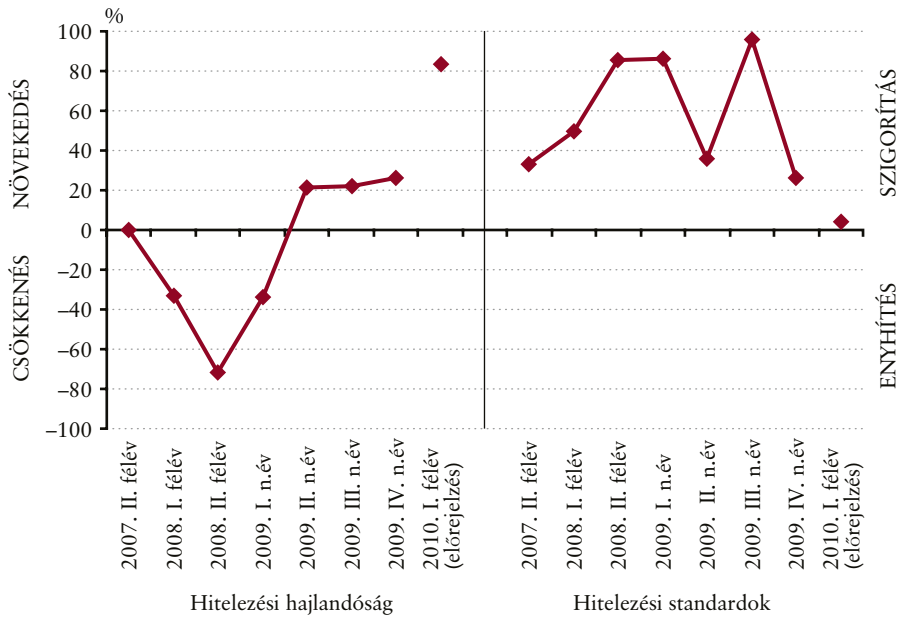
(a növekedést és a csökkenést, illetve a szigorítást és az enyhítést jelzők arányának különbsége)

42. ábra

A hitelek iránti kereslet, illetve portfólióminőség az önkormányzati finanszírozásban*(a növekedést és a csökkenést, illetve a romlást és a javulást jelzők arányának különbsége)*

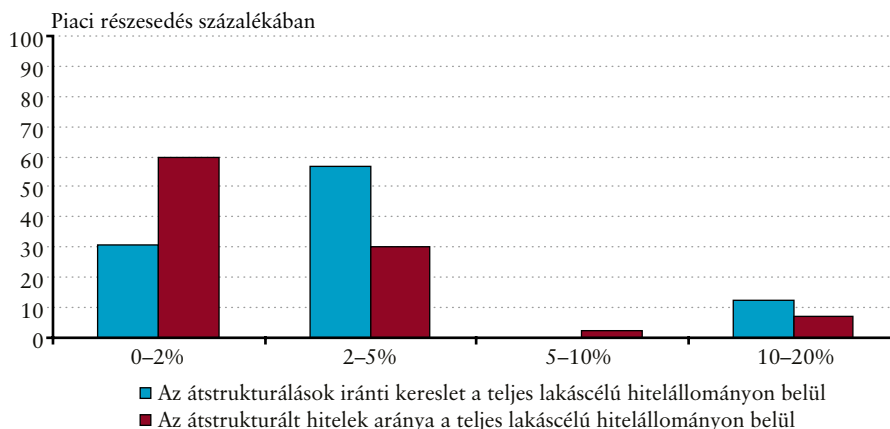
43. ábra

A hitelezési hajlandóság és a hitelezési standardok alakulása az önkormányzati finanszírozásban 2007 második féléve óta

AKTUÁLIS KÉRDÉSEK – ÁTSTRUKTURÁLÁSOK A HÁZTARTÁSI HITELEZÉSBEN

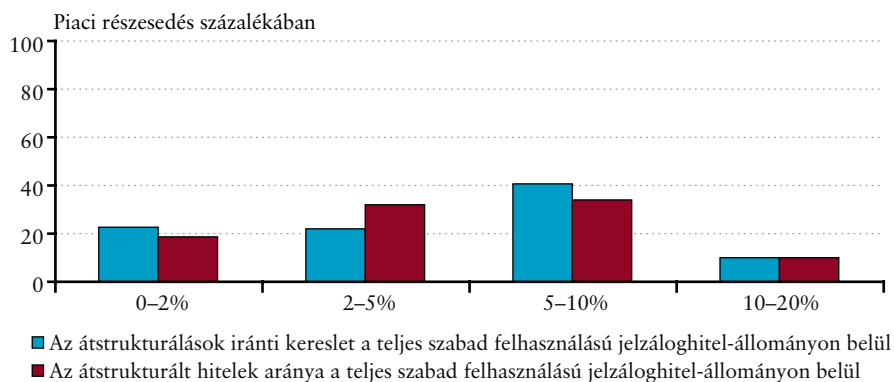
44. ábra

A 2009 második félévében észlelt átstrukturálási igény (kereslet) és a ténylegesen átstrukturált hitelek aránya a teljes releváns hitelállományhoz viszonyítva a felmérésben részt vevőknél 2009 végén

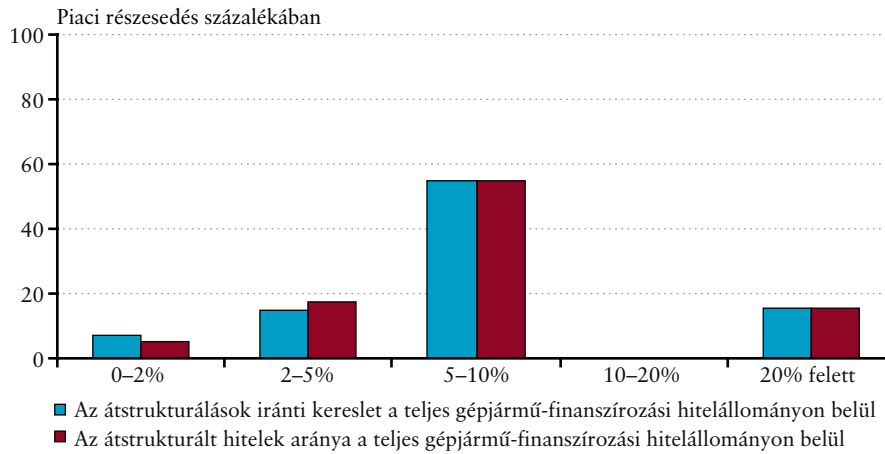
45. ábra

A 2009 második félévében észlelt átstrukturálási igény (kereslet) és a ténylegesen átstrukturált szabad felhasználású jelzáloghitelek aránya a teljes releváns hitelállományhoz viszonyítva a felmérésben részt vevőknél 2009 végén

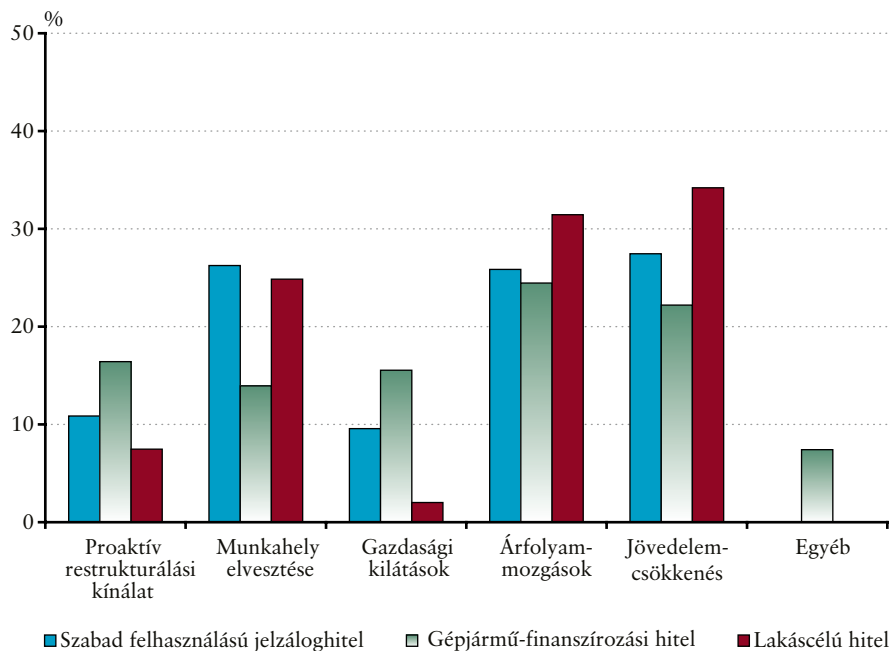
46. ábra

A 2009 második félévében észlelt átstrukturálási igény (kereslet) és a ténylegesen átstrukturált gépjármű-finanszírozási hitelek aránya a teljes releváns hitelállományhoz viszonyítva a felmérésben részt vevőknél 2009 végén

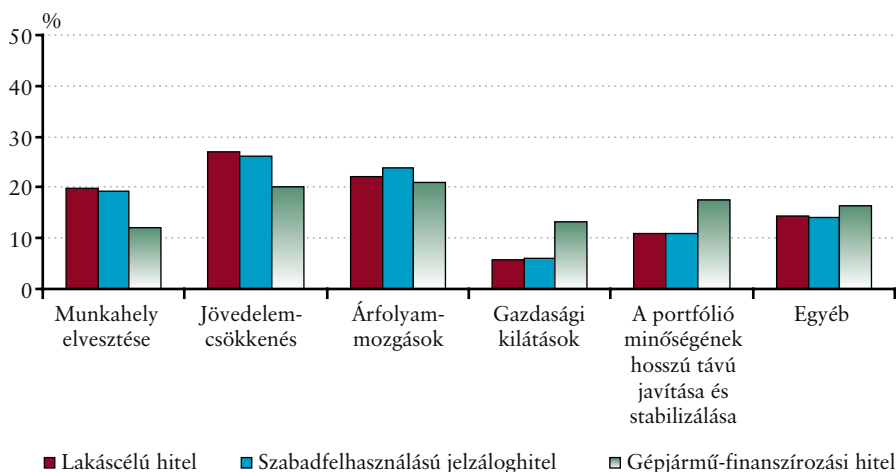
47. ábra

A jelentkező átstrukturálási igényekhez (kereslet) hozzájáruló tényezők súlya a bankok válaszai alapján
(az aggregálás piaci részesedés alapján történt)

48. ábra

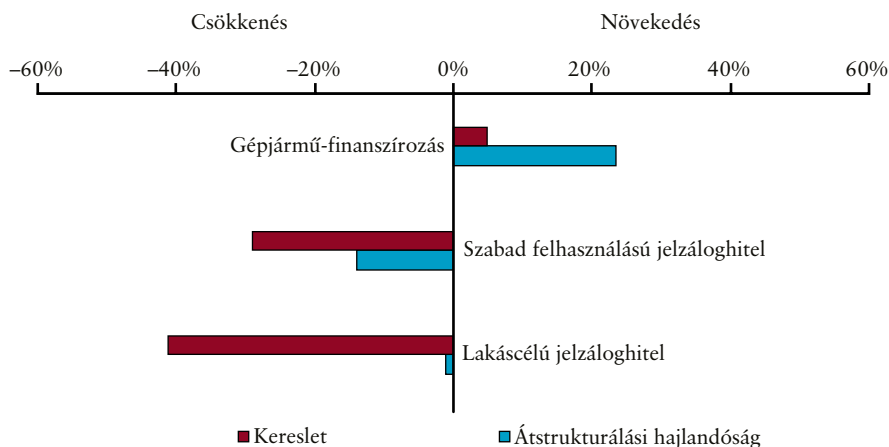
A ténylegesen megvalósult átstrukturálásokhoz hozzájáruló tényezők súlya a bankok válaszai alapján
(az aggregálás piaci részesedés alapján történt)

49. ábra

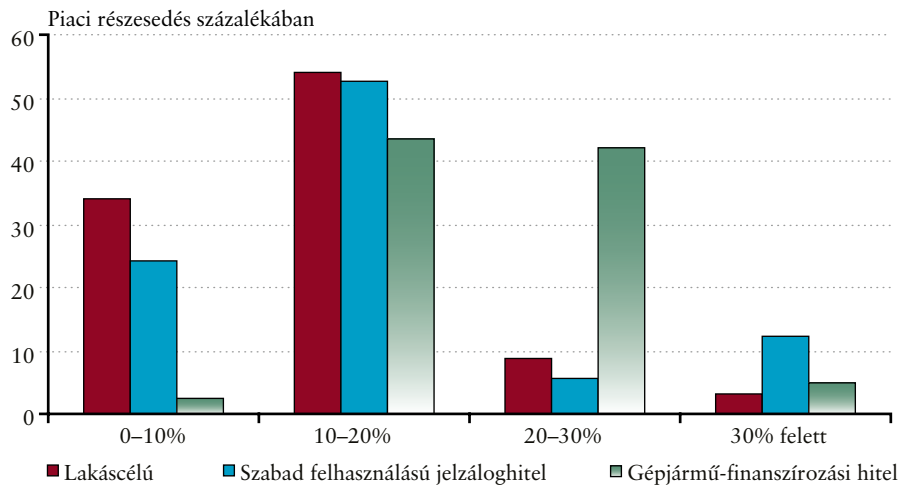
A bankok várákozásai a hitelezési hajlandóságról és keresletről a következő félévre vonatkozóan az előző félévhez képest

(részesedéssel súlyozva a növekedést és csökkenést jelzők piaci részesedés alapú arányának különbsége)

50. ábra

Az átstrukturálások után visszaesők (30 napon túli késedelembe esők) bankok közötti megoszlása (piaci részesedéssel súlyozva) az összes átstrukturált hitel arányában a felmérésben részt vevő intézményeknél

2. számú melléklet: Módszertani összefoglaló

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy a piac meghatározó bankjai hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve a menedzsment és a tulajdonosok helyzetértékelése alapján hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. Az egyedi, mikroszintű válaszok aggregálásával a piaci változások irányára, trendjeire tudunk következtetni. Jelen elemzés megállapításai minden esetben a banki vezetők válaszait és nem a saját szakértői véleményünket ismertetik. A felmérés lefedi a háztartási, a vállalati és az önkormányzati hitelezési aktivitást.

A kérdőívek az eddigi gyakorlatnak megfelelő módon kerültek kiküldésre a felmérésbe bevont hitelintézetek hitelezési vezetőinek, akik az MNB EBEAD adatbefogadási rendszerén keresztül küldték be válaszaikat elektronikusan. A megkérdezett bankokhoz kapcsolódó lízingvállalatok írásban adtak választ a gépjármű-finanszírozásra vonatkozó kérdésekre.

A háztartási hitel szegmensben összesen 14 bank vesz részt a felmérésben. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezési részre 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ¹⁰. A lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a 2009 negyedik negyedév végi adatok alapján a bankszektor¹¹ 94,1%-át fedik le, ugyanez az arány a fogyasztási hitelek piacán 91% volt.

A vállalati kérdőívet összesen hét, a vállalati hitelpiac 83,4%-át, az üzleti ingatlanhitelek piacának 93,7%-át képviselő bank töltötte ki.

Az önkormányzati hitelszegmensben összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2009 negyedik negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kitétségeinek 97%-át fedik le.

Módszertanilag a felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll a 2009 januárjában végrehajtott felmérés óta. Azonban időről időre aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A korábbiakban felmérésről felmérésre változó teljes banki működést átfogó aktuális kérdésekre más csatornákon, elsősorban az MNB Piactudás gyakorlatán keresztül szerzünk információt.

A standard kérdőívrész során rákérdezzük a hitelezési hajlandóság (kihelyezni kívánt hitelmennyiség), a hitelezési standardok, a hitelezési/folyósítási feltételek változtatásaira, továbbá a válaszadó bank által érzékelt kereslet (előző negyedévben megfigyelt és következő félévre várt, szezonális hatásoktól szűrt, új hitelkérelmeken alapuló) változására, a portfólió minőségének változására, illetve vállalati kérdőív esetében a szektorok kockázati megítélésének alakulására. A felmérésben ötfokozatú skálán kapunk választ a hitelezési hajlandóság, a kereslet, a standardok/feltételek, a kockázati paraméterek és a szektorok megítélésének kockázatosságának tendenciáira:

- Az 1-es értékelés a kereslet nagymértékű erősödését jelenti, a hitelezési hajlandóság növekedését, jelentős szigorítást a hitelezési standardokban/feltételekben, jelentős növekedést a lakásárakban, a kockázati paraméterek jelentős növekedését, továbbá a szektorok jelentősen kockázatosabbá váló kockázati megítélését a felmérést megelőző negyedévhez képest, illetve a következő félévre vonatkozó előrejelzés esetében a tárgynegyedévhez képest.
- A 3-as értékelés változatlanyságot jelent mind a tárgynegyedév értékelésében, mind a következő félévre vonatkozó előrejelzésben.
- Az 5-ös értékelés a kereslet nagymértékű gyengülését jelenti, a hitelezési hajlandóság jelentős csökkenését, jelentős enyhítést a hitelezési standardokban/feltételekben, jelentős csökkenést a lakásárakban, a kockázati paraméterek jelentős

¹⁰ A vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma és köre (pl. fúzió hatására). Lakáscélú hitelezés témájában a felmérés kezdete óta (2003 decemberének kivételével) 7 bankkal folytattuk le az interjút, 2005 decemberétől pedig 8-ra, majd 2007 decemberétől 9-re emelkedett a megkérdezett bankok száma. A fogyasztási hiteleknel eleinte 7 bankkal folytattuk le az interjút, 2004 első félévéről 9 bankra, 2004 végétől 10-re, 2006 végétől 11-re, 2007 júliusától 12-re emelkedett, 2008 januárjától pedig 13 a megkérdezett bankok száma, végül a mostani felmérésre egészült ki a megkérdezettek köre további egy bankkal és egy pénzügyi vállalkozással.

¹¹ Eximbank, KELER és MFB nélkül, de fióktelepekkel együtt tekintjük elemzésünkben a bankszektort.

csökkenését, továbbá a szektorok jelentősen biztonságosabbá váló kockázati megítélését a felmérést megelőző negyedévhez képest, illetve a következő félévre vonatkozó előrejelzés esetében a tárgynegyedévhez képest.

A 2-es, illetve 4-es válaszok a szélsőséges válaszok közötti köztes helyzetértékelést (pl. valamelyest erősödő kereslet) teszik lehetővé.

A kérdőív szempontjából fontos kulcsszavakat a következőképpen definiáljuk:

A kihelyezni kívánt hitelmennyiség (hitelezési hajlandóság) a válaszadó intézmény adott szegmensben meglévő terjeszkedési, állománynövelési szándékát tükrözi.

Hitelezési standardoknak nevezzük azokat a belső banki szabályokat, amelyek meghatározzák, hogy a bank milyen ügyfeleknek, ügyfélcsoportoknak (ágazat, terület, méret, pénzügyi mutatók stb. szerinti besorolás alapján) és milyen típusú hitelt (csak fedezett, beruházási, folyószámla stb.) nyújt.

Hitelezési feltételeket illetően megkülönböztetünk nem árjellegű, illetve árjellegű tényezőket. A nem árjellegű hitelnyújtási feltételek (pl.: a fedezeti követelmények, az adós kötelezettségvállalásai, a hitel/hitelkeret maximális nagysága stb.) konkrét szerződéses feltételek, a bank csak ezek mellett hajlandó a hitel folyósítására. Az árjellegű tényezők alatt többek között a kamatszint és a forrásköltség közötti szprede és a kockázati prémiumra kérdezzük rá.

A hitelezési standardok és a hitelezési feltételek összefüggő fogalmak, így együttesen kérdezzük rá a hitelezési feltételek és standardok összességében mért változására, majd egyesével az egyes hitelezési feltételekre.

A kérdőívet tartalmazza (összesített válaszokkal együtt, ahol számszerű válaszokat kaptunk) a csatolt 4., 5. és 6. számú melléklet (elérhető az MNB honlapján Excel formátumban). Az eredmények felvázolásánál mindhárom hitelezési szegmensben (háztartási, vállalati és önkormányzati) követjük a rájuk vonatkozó kérdőívek szerkezetét. A kérdőív visszatekintő kérdései az előző negyedévre (korábban az előző félévre) vonatkoznak (pl. 2010. januárban 2009 negyedik negyedévére), az előre tekintő kérdések pedig az éppen előttünk álló féléves időszakra (pl. 2010. januárban 2010 első félévére) tartalmaznak előrejelzést az előző negyedév (korábban előző félév) tendenciáihoz viszonyítva.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára
A 2009 negyedik negyedévére vonatkozó felmérés összesített eredményének ismertetése

2010. február

Nyomda: D-Plus
H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

